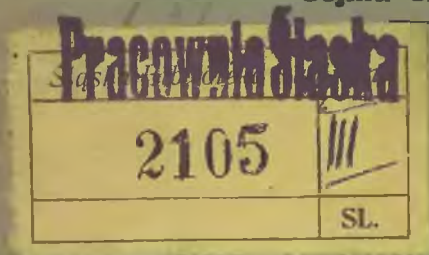

Wicemarszałek Sejmu Śląskiego
Dr. Włodzimierz Dąbrowski
Przewodniczący i sprawozdawca Komisji
Budżetowo-Skarbowej
Sejmu Śląskiego

Referat Generalny

o budżecie Województwa Śląskiego na rok admin. 1936/37

1535
52

2105

III

las autora

Ad VI 37

15.000

X-2624	
2105	<u>III</u>
1936-37	

Skorowidz sprawozdania generalnego.

	Str.
A. Zadanie Komisji Budżetowo-Skarbowej	3
B. Wysokość budżetu	3
C. Rzuć oka na budżet i jego układ	4
D. Równowaga budżetu	5
E. Organizacja administracji Śląska na tle preliminarza budżetowego:	6
1. Kto sprawuje administrację państwową?	6
2. Charakter prawny Województwa Śląskiego	6
3. Reforma granic	6
4. Skarb Śląski	6
5. Sejm Śląski	6
6. Śląska Rada Wojewódzka	6
7. Wojewoda Śląski i Urząd Wojewódzki Śląski	7
a) administracja skarbową	7
b) administracja szkolna	7
c) sprawy wyznaniowe	8
d) zdrowie publiczne	8
e) rolnictwo	8
f) roboty publiczne	8
g) handel i przemysł	9
h) ubezpieczenia	9
i) opieka społeczna	9
j) policja	9
k) sądownictwo administracyjne	10
8. Starostwo i Dyrekcje Policji	10
9. Urzędnicy	10
10. Zakłady Województwa Śląskiego, wydawnictwa, biura pomocnicze, fundusze	11
I. Wydawnictwa	11
II. Biura pomocnicze	11
III. Fundusze specjalne	11
a) Woj. Fundusz Drogowy	11
b) Śląski Fundusz Gospodarczy	12
c) Śląski Fundusz Rolny	12
d) Fundusz dla najbiedniejszej ludności	13
e) Fundusz Pomocy lekarskiej dla bezrobotnych	13
f) „Ślązak“, sp. z o. o.	13
IV. Przegląd zakładów woj., będących własnością Województwa Śląskiego jako związku samorządowego	13
11. Kontrola	14
12. Daniny publiczne	14
13. Stan zadłużenia	15
14. Powiaty	15
15. Samorząd miejski i wiejski	15
16. Samorząd gospodarczy	16
17. Sprawy gospodarcze	16
18. Zakończenie	16
19. Wniosek	16

Z a ł ą c z n i k i:

	Str
1. Różnice w systemie podatkowym, obowiązującym na Śląsku, a w reszcie Polski, z uwzględnieniem podatków komunalnych	17
2. Zestawienie kredytów inwestycyjnych	22
3. Różnice w systemie ubezpieczeń socjalnych i ochrony pracy, obowiązującym na Śląsku i w reszcie Polski	23
4. Czy i w takiej mierze ustawodawstwo dekretowe, dot. oddłużenia i obniżenia cen, wywołało już swój wpływ na życie gospodarcze na Śląsku	27
5. Rozwiązane kartele na Śląsku	29

A. Zadanie Komisji Budżetowo-Skarbowej.

Podstawa prawna: Podstawą prawną prac budżetowo-skarbowych jest artykuł 4 statutu organicznego, przewidujący, że do Sejmu Śląskiego należy ustalanie dorocznego budżetu śląskiego i zatwierdzanie zamknięć rachunkowych.

Podział referatów: W myśl propozycji przewodniczącego rozdzielono preliminarz budżetowy na referaty, w ten sposób, że każdy z posłów otrzymał przynajmniej jeden referat.

Zadanie Komisji: Przed Komisją Budżetowo-Skarbową stały następujące zadania:

1) Upewnienie się, że cyfry, przewidziane w preliminarzu budżetowym, mają swoje realne uzasadnienie zarówno po stronie dochodów jak i rozchodów.

W swoim exposé stwierdził Pan Wojewoda, że przedłożony przez Śląską Radę Wojewódzką budżet był przedmiotem badań i drobiazgowej analizy z założeniem najdalej posuniętej oszczędności, a to w tym celu, by uzyskać powiększenie środków na podjęcie projektów robót publicznych oraz uzupełniającej akcji pomocy dla bezrobotnych. Stwierdził dalej, że szukanie dalszych oszczędności w tym dziale byłoby już przekroczeniem granicy dopuszczalnych w aktualnej sytuacji możliwości.

Mimo tego wezwania czy ostrzeżenia, badała Komisja Budżetowo-Skarbowa na licznych swoich posiedzeniach, trwających prawie przez cały miesiąc luty, czy nie można jednakże znaleźć jeszcze dalszych oszczędności i zmienić celu czy przeznaczenia zaoszczędzonych kwot. Zanalizowano drobiazgowo pra-

wie wszystkie większe pozycje, żądając wyjaśnień i oceniając krytycznie znaczenie danego wydatku.

Po wielu tych wysiłkach Komisja Budżetowo-Skarbowa doszła jednak do przekonania, że twierdzenie Pana Wojewody w swoim exposé odpowiada w całej pełni faktycznemu stanowi rzeczy. Zdołano poczynić tylko nieznaczne zmiany i odchylenia.

2) Drugim zadaniem było przeprowadzenie dyskusji nad bieżącymi sprawami administracji, zwłaszcza w zakresie gospodarczym, kulturalnym i oświatowym. Dyskusja w Komisji nawiązała z natury rzeczy do ogólnej dyskusji na plenum. Ujawniła ona życzenia, żale i skargi, jakie nurtują w społeczeństwie, a niezawsze dochodzą do tych czynników, które są w stanie niedomaganiom tym zaradzić.

3) Praca budżetowa ma dalej na celu zorientować społeczeństwo w szczegółach zamierzonych prac oraz wykazać, że wydatki na te prace są celowe i uzasadnione.

4) Dyskusja na Komisji Budżetowo-Skarbowej dała możliwość rozważenia ogólnych zasad i podstaw prawnych administracji. Zastanawiano się i stwierdzano, czy i w jakiej mierze zmiana tych podstaw prawnych byłaby dla ludności korzystna. Częściowym odbłaskiem tej dyskusji są załączniki 2—5, umieszczone w tem sprawozdaniu, a odzwierciedlające poszczególne dziedziny administracji.

Nadałem tegorocznemu sprawozdaniu generalnemu charakter ramowy, obrazując na tle preliminarza budżetowego organizację administracji Śląska.

B. Wysokość budżetu.

Obecny preliminarz jest o blisko 2 miliony wyższy od uchwalonego przez Sejm budżetu na rok budżet. 1935/36. (71.667.453 : 69.834.831).

Uzasadnienie tego faktu znajduje się

w następującym ustępie exposé Pana Wojewody. Stwierdził on co następuje:

„Nakreśliłem taki obraz sytuacji, jaki przedstawia się w świetle obiektywnych cyfr oraz tendencji programu państwowego. Do-

kładne odważenie wszystkich danych doprowadza mnie do tego poglądu, że w zakresie produkcji i zbytu oraz ogólnego obrotu gospodarczego Śląska przeżyliśmy moment najbardziej dla budżetu śląskiego krytyczny i że nie popełniłem optymistycznej przesady, preliminując w tym roku dochody o 2½ miliona wyższe, niż przewidywałem na poprzedni rok budżetowy."

Komisja Budżetowo-Skarbowa, uwzględniając zmiany prawne, jakie zaszły od chwili ułożenia budżetu aż do chwili jego uchwalenia, obniżyła przedłożony budżet o pół miliona złotych, przyjęła bowiem w trzecim czytaniu ustawę skarbową oraz preliminarz budżetowy na rok 1936/37 w następującej wysokości:

a) wydatki zwyczajne . . .	68.318.103,— zł.
b) wydatki nadzwyczajne . . .	3.349.350,— zł.
Łączna kwota wydatków 71.667.453,— zł.	
a) dochody zwyczajne . . .	71.644.122,— zł.
b) dochody nadzwyczajne . . .	1.000,— zł.
c) dochód drukarni Wojewódzkiej . . .	22.400,— zł.
Łączna kwota dochodów 71.667.522,— zł.	

W porównaniu z preliminarzem budżetowym, przedłożonym przez Śląską Radę Wojewódzką, kwota dochodów została zmniejszona o 549.530 zł., zaś kwota wydatków o 539.599 zł. Zmniejszenie dochodów spowodowane zostało ostatnimi dekretemi Pana Prezydenta R. P., a zwłaszcza dekretem w sprawie zniesienia opłat stemplowych od rachunków.

C. Rzut oka na budżet i jego układ.

Budżet ułożony jest według następującej zasady: Wydatki wzgl. dochody rozbite są na trzy części.

W części I.: Sejm Śląski, wyszczególnione są łącznie wydatki osobowe i rzeczowe w wysokości 376.512,— zł.

Część II., zatytułowana: Administracja Śląska, figurująca w budżecie kwotą 63.963.934,— zł., rozpada się na siedemnaście działów.

W Dziale I. tej części napotykamy na globalną cyfrę wydatków administracyjno-osobowych w kwocie 36.939.934,— zł., poczem następuje specyfikacja tej sumy następującymi grupami:

- 1) Śląska Rada Wojewódzka,
- 2) Urząd Wojewódzki, Starostwa,
- 3) Konserwator Okręgowy,
- 4) Policja Województwa Śląskiego,
- 5) Kultura Krajowa,
- 6) Wojewódzkie Biuro Rolne,
- 7) Roboty Publiczne,
- 8) Wojewódzki Urząd Ubezpieczeń,
- 9) Wyższy Urząd Ubezpieczeń,
- 10) Wojewódzki Sąd Administracyjny,
- 11) Śląski Zakład Higieny,
- 12) Muzeum Śląskie,
- 13) Administracja Skarbowa,
- 14) Administracja Szkolna.

W Dziale II. tej części znajduje się globalna cyfra wydatków administracyjno-rzeczowych: 2.936.042,— zł., które rozbite są również według powyższych grup.

Poczem są w Działach III—XVII uwidocznione wydatki, nie podpadające pod pojęcie wydatków administracyjno-osobowych i wydatków administracyjno-rzeczowych, zatem kwoty takie jak inwestycyjne, subwencje itp., i to w tej samej kolejności co powyżej. Wydatki, wymienione w tych działach III—XVII, wynoszą 24.087.747,— zł.

Następuje Część IIa: Urząd Kontroli Państwowej, Oddział Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej w Katowicach z kwotą 20.040,— zł.,

wreszcie Część III: Emerytury, zaopatrzenia, daniny publiczne, długi i pożyczki w kwocie 7.307.178,— zł.

Układ ten został wprowadzony przed kilkoma laty w tym celu, by zobrazować wydatki osobowe i rzeczowe, ma jednakże tę ujemną stronę, że nie pozwala szybko zorjentować się, ile się wydaje na poszczególne działy administracji, ile te działy przynoszą dochodów, czy zatem dany dział pracuje z nadoborem. Trzeba bardzo szczegółowych obliczeń, by sobie na podstawie tego budżetu wyrobić konkretny obraz danego działu. Ponadto zaznaczyć wypada, że w Dziale III. do XVII. Części II., mieszczą się pozycje, które co do swojego charakteru są często również wydatkami osobowymi lub rzeczowymi, a tylko dlatego nie zostały ujawnione w Dziale I. i II., że mają np. charakter przemijający. Doprowadza to jednakże do pewnego zaciemnienia całokształtu. W związku z tem zauważyć wypada, że uskuteczniane zliczenia, które przytaczane są w sprawozdaniach specjalnych i w dalszych częściach tego sprawozdania, dają pełny obraz wydatków danego działu dopiero po uwzględnieniu następujących uwag:

Zestawione poniżej pozycje przewidują kredyty łączne dla wszystkich działów razem lub kilku tylko grup działów, wobec czego poszczególni referenci tych kwot w swych sprawozdaniach nie wymieniają. Należy je zatem wymienić w referacie generalnym. Są to zatem następujące wydatki:

- 1) Umundurowanie funkcjonariuszów niższych (Dział I. § 2. poz. 1) obejmuje kwotę ogólną 18.592,— zł., która rozpada się na: 1) Administrację ogólną 4.872,— zł. 2) Admi-

nistrację skarbową 7.484,— zł. 3) Administrację szkolną 4.036,— zł., oraz na ryczałty mundurowe dla kontraktowych szoferów 1.700,— zł. Oprócz tego wyszczególniono tylko umundurowanie 4 woźnych Śląskiej Biblioteki Publicznej imienia Józefa Piłsudskiego na 500,— zł.

2) **Oplaty ubezpieczeniowe i składki do Państw. Zakładu Emerytalnego** (Dz. I. § 2 poz. 2) obejmują ryczałtowo całą Administrację skarbową i szkolną.

3) W Dziale II. (Wydatki administracyjno-rzeczowe) § 6 poz. 2. **druki i ich oprawa** uwidocznione są tylko 4 sumy dla: 1) Administracji ogólnej, 2) Policji, 3) Administracji skarbowej i 4) Szkolnej. Magazyny druków są scentralizowane i poszczególne urzędy zaopatrują się w tych 4 wymienionych wyżej magazynach.

4) **Specjalne wynagrodzenie za prace w godzinach pozaurzędowych i zapomogi** (Cz. II. Dział I. § 2 poz. 3) z kwotą 399.100 zł. Suma ta przeznaczona jest dla urzędników i funkcjonariuszów wszystkich działów: 1) Administracji Ogólnej, 2) Policji, 3) Administracji Skarbowej, 4) Administracji Szkolnej.

5) **Oplaty na Fundusz Pracy** (Dział I. § 2 poz. 8) 310.000,— zł. Są to opłaty z wszystkich działów administracji.

6) **Ryczałty na przejazd koleją dla funkcjonariuszów śląskich** (Dział I. § 2 poz. 9) 2.660,— zł. Dla funkcjonariuszów śląskich wszystkich działów służby, oprócz Sejmu Śląskiego.

7) **Książki i pisma, abonament dzienników urzędowych, oprawa książek i wydawnictw** dla całej Administracji śląskiej 35.000,— zł. (Dział II. § 6 poz. 3).

8) **Wydatki pocztowe, telegraficzne i telefoniczne** (Dział II. § 8) 451.320,— zł. dla całej Administracji śląskiej.

9) **Wydawnictwa urzędowe** (Dział II. § 9) 63.000,— zł. dla wszystkich działów Administracji.

Wydatki te należałoby rozbić na dane działy, aby uzyskać pełny obraz. Nie da się to jednak technicznie uskutecznić.

Z uwagi na to, że pozycje te nie są refe-

rowane przez referentów specjalnych, wnoszę o ich przyjęcie w referacie generalnym.

Jeżeli chodzi o ogólny rzut oka na ważniejsze działy, na które rozpada się budżet, to poza powyżej podanymi cyframi wydatków osobowych i rzeczowych podaję ważniejsze kwoty w globalnych, orientacyjnych cyfrach zaokrąglonych w tysiącach zł., na jakie rozpadają się wydatki Działów III—XVII, Część II. (zatem wydatki nieosobowe i nierzeczowe):

Śląska Rada Wojewódzka	1.637	tys.
Administracja ogólna	364	„
Konserwator Okręgowy	10	„
Wyznania Religijne	420	„
Policja Województwa Śląskiego	481	„
Kultura Krajowa	515	„
Wojewódzkie Biuro Rolne	306	„
Roboty Publiczne	4.561	„
Wojewódzki Urząd Ubezpieczeń	19	„
Wyższy Urząd Ubezpieczeń	34	„
Wojewódzki Sąd Administracyjny	4	„
Wojewódzka Opieka Społeczna i Wojewódzkie Zakłady Humanitarne	6.344	„
Wojewódzka Służba Zdrowia i Wojewódzkie Zakłady Lecznicze	4.183	„
Śląski Zakład Higieny	44	„
Administracja Domów Skarbowych	117	„
Muzeum Śląskie	49	„
Administracja Skarbowa	441	„
Administracja Szkolna, władze II. instancji	448	„
Administracja Szkolna, Inspektoraty Szkolne	1	„
Szkoły Powszechne	3.639	„
Szkoły średnie ogólnokształcące i Seminarja	201	„
Szkoły Zawodowe	599	„
Śląskie Konserwatorium Muzyczne	8	„
Śląska Biblioteka Publiczna im. Józefa Piłsudskiego	56	„

Resumując powyższe uwagi, dotyczące układu formalnego budżetu, stwierdzam, że polecałoby się zatem, by — niezmieniając zresztą dotychczasowego układu — dołączyć w przyszłym budżecie również tabele, któreby odzwierciedlały obrazy dochodów i rozchodów poszczególnych działów.

D. Równowaga budżetu.

Komisja Budżetowo-Skarbowa stwierdza, że budżet jest zrównoważony. O ile chodzi o realność budżetu, nawiązać wypada do wstępnego przemówienia Pana Wojewody, w którym stwierdza, co następuje:

„Przedkładając w takich cyfrach preliminarz, muszę tu z pewną satysfakcją zaznaczyć,

że w dotychczasowym okresie kryzysu potrafiliśmy utrzymać równowagę budżetową, co nie było rzeczą łatwą, jeżeli się zważy, że kompresja śląskiego budżetu nie ma sobie równej nie tylko w Państwie Polskim, ale i gdziekolwiek indziej.“

E. Organizacja administracji Śląska na tle preliminarza budżetowego.

Na tle preliminarza budżetowego zarysowuje się następujący obraz organizacji administracji śląskiej.

1) Kto sprawuje administrację państwową?

Administrację państwową sprawuje w Państwie Polskiem: a) administracja rządowa, b) samorząd terytorjalny, c) samorząd gospodarczy. Dla celów administracji ogólnej — jak mówi Konstytucja — dzieli się Państwo pod względem terytorjalnym na obszary administracyjne, a mianowicie województwa, powiaty oraz gminy miejskie i wiejskie.

Organizację administracji rządowej, a w szczególności zakres działania jej organów określają dekrety Prezydenta R. P.

Stosownie do podziału Państwa na obszary administracyjne, powołuje się do urzeczywistnienia zadań administracji państwowej w zakresie potrzeb miejscowych samorząd wojewódzki, powiatowy i gminny, dla poszczególnych dziedzin życia gospodarczego powołuje się samorząd gospodarczy, obejmujący Izby Rolnicze, Przemysłowo-Handlowe, Rzemieślnicze, Izby Pracy, Izby wolnych zawodów, które jeszcze nie są zorganizowane, i inne zrzeszenia publiczno-prawne.

2) Charakter prawny Województwa Śląskiego.

Województwo Śląskie jako nieodłączalna część składowa Rzeczypospolitej Polskiej posiada według brzmienia art. 1 ustawy z 15 lipca 1920 r., zawierającej statut organiczny, prawa samorządne. Stosownie do przepisów tej ustawy, jest zatem Województwo Śląskie związkiem samorządu powszechnego (terytorjalnego); posiada ono samoistną osobowość prawną. W sprawach finansowych i majątkowych Województwo Śląskie występuje jako Skarb Śląski. Konstytucja kwietniowa z 1935 roku utrzymuje w mocy statut organiczny, z tą modyfikacją, że zmiana jego może być uskutecznioma ustawą państwową.

3) Reforma granic.

Pan Wojewoda stwierdził w swoim exposé, że dużą trudność w normalnym przebiegu zjawisk życia gospodarczego tworzy fakt podziału obszaru węglowego między trzy województwa z różnym ustawodawstwem socjalnym i różnymi warunkami pracy. Nawiązując do tego stwierdzenia, wyrazić należy życzenie, by w okresie, w którym nasi sąsiedzi, wschodni i zachodni, przeprowadzają daleko idącą reformę administracji, zmierzającą do uproszczenia form organizacyjnych, kiedy padają instytucje zakorzenione czasem od wieków, został i u nas jaknajprędzej zrealizowany postulat łączenia ziem, tworzących jedną całość gospodarczą.

4) Skarb Śląski.

Skarb Śląski reprezentuje nazewnątrż Śląska Rada Wojewódzka i Wojewoda Śląski. Niema jeszcze w tej chwili specjalnych przepisów, któreby regulowały formy podpisywania dokumentów i umów zdziałanych przez Śląską Radę Wojewódzką. Przepisy te miały się znaleźć w ustawie o ustroju wewnętrznym.

Zastępstwo Skarbu Śląskiego przed sądami sprawuje organ Prokuratury Generalnej R. P. i w tej mierze obowiązują przepisy ustaw państwowych o utworzeniu i działalności Prokuratury Generalnej. Sprawa ta została uregulowana na Śląsku ustawą z dnia 26 listopada 1924 r. i rozporządzeniami Rady Ministrów z 16 stycznia 1925 r. poz. 58 oraz z 11 kwietnia 1930 r. poz. 297. W budżecie są ujawnione odpowiednie wydatki na stronie 92.

5) Sejm Śląski.

Organem Województwa Śląskiego w zakresie śląskiego ustawodawstwa jest Sejm Śląski, który nadto współdziała w wykonywaniu śląskiej administracji wojewódzkiej stosownie do poszczególnych postanowień ustawowych.

Wolę swoją wyraża Sejm Śląski w formie ustaw i uchwał, ogłaszanych w Dzienniku Ustaw Śląskich. Wybory do Sejmu Śląskiego mają się odbywać na zasadzie ordynacji wyborczej, zawartej w ustawie o wewnętrznym ustroju Województwa Śląskiego.

Z braku tej ustawy były one przeprowadzane od roku 1922 na zasadzie przepisów ustaw ogólnopaństwowych.

Organem pomocniczym Sejmu Śląskiego jest Biuro Sejmu Śląskiego, którego etat jest objęty budżetem (strona 22). W tym roku nastąpiła zmiana o tyle, że ustawa wyodrębniła specjalny etat Śląskiej Biblioteki Publicznej im. Józefa Piłsudskiego. Stosunki personalne urzędników i niższych funkcjonariuszów Biura Sejmu Śląskiego zostały uregulowane ustawą z 15 kwietnia 1932 r. poz. 22 ex 1932 oraz tabelą stanowisk służbowych poz. 46 ex 1934. Wydatki efektywne — po potrąceniu dochodów — na Sejm wynoszą kwotę 376.208,— zł.

6) Śląska Rada Wojewódzka.

Śląska Rada Wojewódzka jest obok Wojewody Śląskiego naczelnym organem Województwa Śląskiego jako związku samorządu powszechnego. Sposób wyboru Rady wojewódzkiej przewidziany jest w ustawie z 20 października 1922 r. poz. 110, sprawa urzędowania w ustawie z 23 listopada 1922 r. poz. 130, a sprawa diet w ustawie z 22 stycznia 1923 r. poz. 48. Organem pomocniczym jest Biuro Śląskiej Rady Wojewódzkiej i Biuro

Statystyczne. Jako naczelny organ administracji dysponuje Śląska Rada Wojewódzka pewnymi kwotami na cele ogólne. Globalna cyfra wydatków na tę instytucję wynosi w budżecie 1.637.000,— zł.

7) Wojewoda Śląski, Urząd Wojewódzki Śląski.

Stanowisko i zakres działania Wojewody Śląskiego jako przedstawiciela Rządu i szefa wojewódzkiej administracji państwowej normują ustawy państwowe.

Organem Wojewody Śląskiego i Rady Wojewódzkiej w wykonywaniu administracji Województwa Śląskiego, jako związku samorządu powszechnego, jest Śląski Urząd Wojewódzki z siedzibą w Katowicach. Jednocześnie spełnia Śląski Urząd Wojewódzki, pod kierownictwem Wojewody Śląskiego, zadania administracji państwowej.

Art. 4 statutu organicznego przewiduje, że Sejmowi Śląskiemu jest zastrzeżone ustawodawstwo o ustroju śląskich władz administracyjnych, tudzież podział administracyjny Śląska. Podstawę prawną organizacji tego urzędu znajdujemy w rozporządzeniu z 17 czerwca 1922 r. poz. 2. W obecnej organizacji stwierdzamy pewne odchylenia od tekstu rozporządzenia z 1922 r.

Urząd Wojewódzki rozpada się na następujące wydziały: Prezydjalny, Administracyjno-Samorządowy, Skarbowy, Oświecenia Publicznego, Bezpieczeństwa Publicznego, Przemysłu i Handlu, Zdrowia Publicznego, Pracy i Opieki Społecznej, Budżetowo-Skarbowy, Wojskowy, Komunikacyjno-Budowlany, Biuro Personalne, Konserwator Okręgowy, Inspektor rolny i leśny, Wojewódzkie Biuro Rolne (o policji jest mowa poniżej). Wydatkowanie odbywa się przy pomocy tych wydziałów, a wydatki są uskutecznione na zarząd ogólny, na drogi publiczne, oświatę, kulturę i sztukę, zdrowie publiczne, opiekę społeczną, popieranie rolnictwa, popieranie handlu i przemysłu, bezpieczeństwo publiczne i spłatę długów.

Przejdę kolejno powyższe działy.

a) Administracja Skarbowa.

Administracja Skarbowa obejmuje Wydział Skarbowy jako władzę skarbową II. instancji, 16 Urzędów Skarbowych, 10 Urzędów Katastralnych, 1 Urząd Opłat Stemplowych, 3 Urzędy Akcyz i Monopoli Państwowych wraz z 3 brygadami kontroli skarbowej, z 8 re-

jonami kontroli skarbowej oraz stałym dozorem w przedsiębiorstwach akcyzowych.

Urzędy Skarbowe znajdują się w następujących miejscowościach: Bielsko (2), Cieszyn, Chorzów (2), Katowice (3), Lubliniec, Mysłowice, Pszczyna, Rybnik, Siemianowice, Świętochłowice, Tarnowskie Góry i Wodzisław.

Nad budżetem władz skarbowych rozwinęła się w Komisji Budżetowo-Skarbowej bardzo obszerna dyskusja, w której zwrócono uwagę na szereg aktualnych spraw z tej dziedziny oraz przedyskutowano system podatkowy, panujący w Województwie Śląskiem, porównując go z systemem podatkowym, obowiązującym w reszcie Państwa Polskiego i zastanawiano się nad wpływem poszczególnych podatków na życie gospodarcze Śląska. Powyższe zagadnienia zostały ujęte w formie odrębnego referatu, który załączam do niniejszego sprawozdania generalnego (zał. b). Materję tę poruszę jeszcze w rozdziale danin publicznych.

b) Administracja Szkolna.

Art. 4 statutu organicznego przewiduje, że Sejmowi Śląskiemu jest zastrzeżone ustawodawstwo w zakresie szkolnictwa ogólnokształcącego oraz zawodowego wszelkich typów i stopni.

Administracja Szkolna obejmuje:

- władze szkolne II. instancji,
- inspektoraty szkolne,
- szkoły powszechne i przedszkola,
- szkoły średnie ogólnokształcące i seminarja,
- szkoły zawodowe,
- Śląskie Konserwatorium Muzyczne.

Pan Wojewoda Śląski poświęcił w swoim exposé wiele uwagi sprawom szkolnictwa. Stwierdził on, że czas uchylił wiele uprzedzeń i rozprószył wiele nieporozumień, które przeszkadzały załatwieniu sprawy ustroju szkolnego, i że Sejm Śląski stoi przed zadaniem nadania podstaw prawnych nowemu ustrojowi szkolnemu. Komisja Budżetowo-Skarbowa przeprowadziła też w tej mierze obszerną dyskusję. W tej dyskusji z całą otwartością i szczerością poruszono szereg problemów, które, zdaniem członków Komisji, były powodem tych nieporozumień, a których wyjaśnienie zdolne jest te uprzedzenia i nieporozumienia rozprószyć.

O ile chodzi o cyfry budżetowe, to przedstawiają się one następująco:

Resort Administracja Szkolna, władze II. instancji przewiduje w wydatkach ogółem . . . . . 1.224.486,— zł.

	w dochodach	10.028,— zł.
Dział Szkolnictwo powszechne i przedszkola przewiduje w wydatkach		19.189.756,— zł.
Dział Szkolnictwo średnie ogólno-kształcące i Seminarja w wydatkach		3.219.440,— zł.
Dział Szkolnictwo średnie ogólno-kształcące i Seminarja w dochodach		655.476,— zł.
Szkolnictwo zawodowe figuruje w budżecie cyfrą w wydatkach		1.080.646,— zł.
Szkolnictwo zawodowe figuruje w budżecie cyfrą w dochodach		126.050,— zł.

O ile chodzi o dochody, to zwrócić należy uwagę na kilka rozporządzeń Wojewody Śląskiego, ustanawiających taksy administracyjne dla szkolnictwa średniego ogólnokształcącego oraz dla szkół zawodowych.

c) Sprawy wyznaniowe.

Art. 4 statutu organicznego przewiduje, że Sejmowi Śląskiemu zastrzeżone jest ustawodawstwo w sprawach wyznaniowych, z wykluczeniem spraw kościelnych, wchodzących w zakres polityki zagranicznej (konkordat).

Preliminarz budżetowy przewiduje subwencje dla ubogich gmin katolickich i księży, świadczenia patronackie skarbu, subwencje na budowę katedry i na budowę kościołów, i subwencje na wyznania niekatolickie. Cyfry te wyrażają się w budżecie kwotą 420.000 zł.

d) Zdrowie Publiczne.

Art. 4 statutu organicznego przewiduje, że Sejmowi Śląskiemu zastrzeżone jest ustawodawstwo sanitarne w zakresie higieny publicznej i samorządowych urządzeń sanitarnych, z wyjątkiem przepisów o zwalczaniu chorób zakaźnych i zaraz zwierzęcych.

W preliniarzu budżetowym odnośne cyfry figurują w dziale Wojewódzka Służba Zdrowia i Wojewódzkie Zakłady Lecznicze. Obraz i zasięg tego działu daje referat specjalny. W bardzo obszernej dyskusji, jaka toczyła się nad tym działem w Komisji Budżetowo-Skarbowej, zobrazowano organizację, stan i program prac w tym dziale. Wysokość wydatków tego działu wynosi 4.123.041 zł.

e) Rolnictwo.

Zakres kompetencji w sprawach rolnych normuje szczegółowo art. 4 statutu organicznego.

Nad działem „Kultura Krajowa“ i „Wojewódzkie Biuro Rolne“ rozwinęła się w Komisji Budżetowo-Skarbowej dyskusja, w której poruszono sprawę: osadnictwa, oddłużenia, mleczarstwa, która została streszczona w referacie specjalnym. Dorzucić wypada, że o ile chodzi o współdziałanie śląskiego samorządu z rolnictwem, stwierdzono w tej dyskusji, że śląski samorząd: 1) powołał do życia dotąd 4 szkoły rolnicze, pokrywając ich koszty, 2) subwencjonuje Śląską Izbę Rolną co-rocennie kwotą przeciętnie około 100.000 zł., 3) prowadzi akcję meljoracji rolnej — zmeljorowano dotąd około 5.000 ha, licząc koszty meljoracji po 600,— zł. na 1 hektar;

wydatki wynoszą dotąd około 3 miliony zł., 4) dostarczył rolnictwu projektów meljoracyjnych, 5) stworzył Śląski Fundusz Rolny, 6) starał się o oddłużenie rolnictwa.

Jeżeli doświadczenia na polu mleczarstwa nie były najlepsze, — jak to wynikało z obszernej dyskusji w Komisji — to wina spada częściowo na trudności kryzysowe, częściowo na brak doświadczenia kierownictwa tych spółdzielń, które temi sprawami się zajmowały. Z uwagi na ważność sprawy wyrażono życzenie, by problem ten na nowo rozpatrzone i przeorganizowano.

Komisja zajmowała się również sprawą parcelacji i reformy rolnej i jej programem na przyszłość. Stwierdzono, że niedostateczność podstaw prawnych obowiązującej dotąd niemieckiej ustawy stała w wielkiej mierze na przeszkodzie racjonalnemu rozwiązaniu tego zagadnienia.

Kwoty, przeznaczone w budżecie śląskim na cele rolnicze, wynoszą 115.800 zł.

f) Roboty Publiczne.

Podstawę prawną tego działu znajdujemy w art. 4 statutu organicznego, który przewiduje, że Sejmowi Śląskiemu jest zastrzeżone: 1) ustawodawstwo wodne, łącznie z ustawodawstwem o budownictwie wodnym, z wyjątkiem ustawodawstwa o sztucznych drogach wodnych, tudzież regulacji rzek żeglugowych i granicznych, 2) ustawodawstwo o kolejach drugo- i trzeciorzędnych (lokalnych) oraz o komunikacji elektrycznej i motorowej, 3) ustawodawstwo w sprawie zakładów użyteczności publicznej, 4) ustawodawstwo w sprawie robót publicznych, dokonywanych na koszt Skarbu Śląskiego. W częściowym wykonaniu tych uprawnień: 1) uchwalona została ustawa z 9. II. 1927 r. o regulacji rzek i potoków w Województwie Śląskiem (poz. 10), 2) budowano koleje, o których jeszcze będzie poniżej mowa, 3) utrzymuje się zakłady, których organizację przedstawię poniżej, 4) buduje się drogi, 5) wykonuje się inne prace.

Już w swoim exposé podkreślił pan Wojewoda Śląski, że w związku z aktualnem położeniem gospodarczem posiadają duże znaczenie kwoty, które przeznacza się w budżecie śląskim na cele robót publicznych. Uwaga Komisji Budżetowo-Skarbowej skupiła się też w wybitnej mierze na tym odcinku. Referat specjalny p. t. Roboty Publiczne, obrazuje ten dział, jednakże nie w całości. Według tego re-

feratu wynoszą wydatki administracyjno-osobowe i administracyjno-rzeczowe w tym dziale 673.695 zł., a wydatki inwestycyjne rzeczowe 4.561.800 zł., zatem razem 5.235.495,— zł.

By wyrobić sobie obraz odnośnie do całości prac inwestycyjnych, trzeba poza temi pozycjami uwzględnić jeszcze pozycje, znajdujące się w innych działach. Z całokształtu wynika, że fundusze na kredyty inwestycyjne przedstawiają się jak następuje: a) z budżetu śląskiego na roboty publiczne, Fundusz Drogowy, zatrudnienie bezrobotnych, budowę szkół powszechnych, inwestycje w zakładach wojewódzkich około 12 milionów złotych, b) z Funduszu Pracy około 6 milionów złotych, zatem łącznie około 19 milionów złotych. Załączam dokładne zestawienie, które precyzuje te pozycje, porównując je z pozycjami w ubiegłym roku (zał. c). W dziale tym podaje wartość budynków wojewódzkich:

budynki administracji wewnętrznej, policji, administracji skarbowej	17 milionów
budynki szkolne	20 „
budynki mieszkalne	14 „

Na remont tych budynków przyznano w preliminarzu 300.000,— zł.

Z administracji domów wynoszą:

dochody	442.373,— zł.,
wydatki	117.198,— zł.

g) Handel i przemysł.

W zakresie kompetencji Wydziału Handlu i Przemysłu zaznaczyć wypada, że w dziale tym nastąpiła daleko idąca unifikacja, która objęła następujące dziedziny: giełdy, banki, domy składowe, nieuczciwą konkurencję, miary, górnictwo, przemysł, inspektoraty pracy, prawo handlowe i t. d.

h) Ubezpieczenia.

Podstawą prawną są przepisy ustawowe o ustroju śląskich władz administracyjnych, przepisy art. 7 statutu organicznego i inne.

Różne pozycje preliminarza budżetowego łączą się ze sprawami ubezpieczeń. Komisja rozpatrywała zagadnienie, dotyczące różnic w systemie ubezpieczeń socjalnych, obowiązującym na Śląsku, a w reszcie Polski, oraz w systemie ochrony pracy. Odpowiedni referat załącza się (zał. d). O ile chodzi o organizację władz i urzędów, to preliminarz przewiduje następujące urzędy, znajdujące swój odbłask w budżecie:

1) Urzędy Ubezpieczeń.

2) Wyższy Urząd Ubezpieczeń, którego rozchody wynoszą 141.192,— zł., a dochody 119.140,— zł., przyczem przewiduje preliminarz ryczałtowy zwrot kosztów utrzymania Wyższego Urzędu Ubezpieczeń przez Zakład

Ubezpieczeń na podstawie par. 80 ordynacji ubezpieczeń Rzeszy Niemieckiej z 19 lipca 1911 r. (R. G. Bl. 509).

3) Wojewódzki Urząd Ubezpieczeń, którego rozchody wynoszą 64.988,— zł., a dochody 8.000,— zł., tak, że dopłata wynosi 66.988,— zł. W myśl postanowień par. 168 ustawy z dnia 12 grudnia 1911 r. (R. G. Bl. 989) o ubezpieczeniu funkcjonariuszów prywatnych oraz w myśl rozporządzenia Prezydenta R. P. z dnia 24 listopada 1927 r. (Dz. U. R. P. Nr. 106, poz. 911) o ubezpieczeniu pracowników umysłowych — Zakłady Ubezpieczeń ponoszą część kosztów utrzymania Wojewódzkich Urzędów Ubezpieczeń.

4) Co do organizacji Zakładów Ubezpieczeń odsyłam do załącznika (zał. d).

i) Opieka Społeczna.

Podstawy prawne tego działu znajdujemy w art. 4 statutu organicznego przewidującym, że Sejmowi Śląskiemu zastrzeżone jest ustawodawstwo o zaopatrywaniu ubogich i ustawodawstwo w sprawie zakładów użyteczności publicznej.

Budżet Opieki Społecznej i Wojewódzkich Zakładów Humanitarnych przewiduje w rozchodach kwotę 6.344.307,— zł., w dochodach 24.010,— zł. Specyfikację zawiera referat specjalny.

j) Policja.

Mówiąc o policji, rozróżnić musimy dwa pojęcia: pojęcie „władzy policyjnej“, i pojęcie „policji jako korpusu strażniczego“. Istotą pojęcia władzy policyjnej, zwanej w ustawodawstwie niemieckiem „Polizeigewalt“ lub „Amt der Polizei“, polega na prawie i obowiązku wydawania potrzebnych zarządzeń celem utrzymania spokoju publicznego, bezpieczeństwa i porządku i celem odwracania niebezpieczeństw, grożących ogółowi i poszczególnym osobom — jak powiada „Allgemeines Landrecht“ w dziale II. par. 10.

To właśnie prawo wydawania takich zarządzeń należy w Województwie Śląskiem do Wojewody Śląskiego, który w tym celu ma do pomocy Wydział Bezpieczeństwa Publicznego, w poszczególnych zaś powiatach należy ono do starosty jako władzy nadzorczej nad okręgami, względnie do dyrektora Policji, a w okręgach do naczelników Urzędów Okręgowych (amtowych) na zasadzie dawnych ustaw jeszcze obowiązujących, zwłaszcza ustawy z 13 grudnia 1872 r. (Zb. ust. pr. strona 66) i na zasadzie rozporządzenia z dnia 17 czerwca 1922 r. (Dz. U. Śl. Nr. 1, poz. 3).

Preliminarz przewiduje wydatki na te organizacje, przewiduje również dotacje dla Urzędów Okręgowych — w myśl par. 17 cytowanej ustawy z dnia 13 grudnia 1872 r.

w brzmieniu ustawy z 19 marca 1881 r. (Zb. ust. pr. strona 179).

Drugim pojęciem jest Policja Wojewódzka jako korpus strażniczy, zorganizowany na wzór wojska, zatem instytucja służby bezpieczeństwa, spokoju i porządku publicznego w Województwie Śląskiem.

Art. 4 pkt. 4 statutu organicznego przewiduje, że Sejmowi Śląskiemu jest zastrzeżone ustawodawstwo o organizacji sił policyjnych i żandarmerji. Wydatki na policję wynoszą 9.115.188,— zł., z tego w dziale wydatków osobowych kwotę 7.821.628,— zł., w dziale wydatków rzeczowych kwotę 481.841,— zł., reszta zaś w innych działach. Preliminarz przewiduje również odszkodowania dla poszkodowanych na zdrowiu funkcjonariuszów policji oraz dla wdów i sierot po poległych funkcjonariuszach policji. W myśl ustawy z dnia 30 marca 1931 r. (Dz. U. Śl. Nr. 9, poz. 18) przysługuje funkcjonariuszom policji Województwa Śląskiego, którzy wskutek wykonywania swej służby lub też w związku z jej pełnieniem utracili całkowitą zdolność do pracy zarobkowej, — niezależnie od zaopatrzenia emerytalnego — jednorazowe odszkodowanie w wysokości 24-krotnej pełnego uposażenia, pobranego w ostatnim miesiącu służby. Takie same odszkodowanie otrzymuje wdowa, względnie dzieci ślubne i uprawnione pozostałe po funkcjonariuszach policji Województwa Śląskiego, którzy z przyczyn wyżej naprowadzenia utracili życie, — niezależnie od pośmiertnego i zaopatrzenia emerytalnego.

Organizację Policji Województwa Śląskiego normuje ustawodawstwo śląskie, zwłaszcza rozporządzenie z 17 czerwca 1922 roku (poz. 4).

k) Sądownictwo Administracyjne.

Na zasadzie art. 39 statutu organicznego należy do Sejmu Śląskiego ustanawianie sądów administracyjnych, z właściwością aż do ujednostajnienia danego prawodawstwa dla całej Polski. Wojewódzki Sąd Administracyjny powstał z rozporządzenia z dnia 1 sierpnia 1922 r. Znajduje on swój odbłask cyfrowy w preliminarzu po stronie dochodów w kwocie 4.000,— zł., po stronie wydatków w kwocie 43.490,— zł.

8) Starostwa i Dyrekcje Policji.

Organizacja powiatów uregulowana została rozporządzeniem z dnia 17 czerwca 1922 r. i późniejszymi nowelami, gdzie ustanowiono następujące ośm starostw: 1) Lubliniec, 2) Tarnowskie Góry, 3) Świętochłowice, 4) Katowice, 5) Rybnik, 6) Pszczyna, 7) Cieszyn, 8) Bielsko. Miasta wydzielone z powiatów: Katowice, Chorzów i Bielsko, zatrzymały swój dawny ustrój. Na obszarze ich

działają 3 Dyrekcje Policji, które zostały powołane do życia ustawą z 14 marca 1923 r. W powiatach działają urzędy techniczne I. instancji i lekarze powiatowi.

9) Urzędnicy.

Mówiąc o urzędnikach, należy operować następującymi pojęciami:

I. Urzędnik (funkcjonariusz) państwowy — i to niezależnie od tego, czy pobiera on ze Skarbu Śląskiego uposażenie służbowe, obliczane na podstawie rozporządzenia Prezydenta R. P. z 28 października 1933 r. o uposażeniu funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 86, poz. 663) względnie rozporządzenia Prezydenta R. P. z 28. X. 1933 r. o uposażeniu oficerów i szeregowych Policji Państwowej, przyczem 20% dodatek wojewódzki przewidziany jest w ustawie śląskiej pod poz. 13 ex 1934;

II. Śląski funkcjonariusz wojewódzki;

III. Urzędnik komunalny, t. j. urzędnik związku komunalnego.

Zaznaczam, że przedłożony preliminarz budżetowy nie trzyma się ściśle tej terminologii, używając czasem tych pojęć na określenie innych kategorii. W przyszłym budżecie należy terminologję ujednostajnić.

Zajmę się tymi trzema działami.

Ad I.: Urzędnicy państwowi: a) urzędnicy i funkcjonariusze niżsi.

Urzędnicy i funkcjonariusze niżsi, pełniący swoje obowiązki służbowe w Urzędzie Wojewódzkim Śląskim, podlegają Wojewodzie Śląskiemu pod względem osobowym i służbowym. Są oni ustanawiani na podstawie przepisów ustaw państwowych o państwowej służbie cywilnej, której moc obowiązująca została rozciągnięta na obszar Województwa Śląskiego ustawą śląską z dnia 13 lutego 1924 r.

b) Uposażenie: Cyfry budżetu, dotyczące uposażenia opierają się o powyższe już cytowane rozporządzenia Prezydenta R. P. z 1933 r. Przy ustalaniu płac przewiduje budżet następujące pozycje: płacę zasadniczą, dodatek lokalny, dodatek funkcyjny względnie służbowy, zasiłek wyrównawczy, dodatek wojewódzki.

c) Emerytury: Opłaty emerytalne urzędników (funkcjonariuszów państwowych) są dokonywane na podstawie artykułów 7, 37, 84, 98 ustawy z dnia 11 grudnia 1923 r. o zaopatrzeniu emerytalnem funkcjonariuszów państwowych (Dz. U. R. P. Nr. 20 z roku 1934, poz. 160).

Ad II.: Śląscy funkcjonariusze wojewódzcy.

a) Kogo uważać należy za śląskiego funkcjonariusza wojewódzkiego? Stosunek służbowy śląskiego funkcjonariusza wojewódz-

kiego, t. j. funkcjonariusza Województwa Śląskiego jako śląskiego związku samorządowego, ma charakter publiczno-prawny. Śląscy funkcjonariusze wojewódzcy dzielą się na dwie kategorie: a) urzędników, b) funkcjonariuszów niższych.

Za śląskich funkcjonariuszów wojewódzkich uważa się:

- 1) funkcjonariuszów Biura Sejmu Śląskiego,
- 2) Biura Śląskiej Rady Wojewódzkiej,
- 3) Śląskiego Biura Statystycznego,
- 4) Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego, powołanych do spełniania zadań w tym urzędzie, wchodzących w zakres administracji samorządowej Województwa Śląskiego, a mianowicie w trybie ustawy poz. 37 ex 34,
- 5) Śląskich Zakładów Wojewódzkich, a mianowicie: a) Śląskiego Zakładu Psychiatrycznego w Lublińcu, b) Zakładu Psychiatrycznego i Umysłowo upośledzonych w Rybniku, c) Śląskiego Szpitala w Cieszynie, d) Zakładu Wychowawczego w Cieszynie, e) Zakładu dla głucho-niemych w Lublińcu, f) Muzeum Śląskiego, g) Śląskich Technicznych Zakładów Naukowych w Katowicach, h) Drukarni Wojewódzkiej w Katowicach, i) Śląskiej Biblioteki Publicznej im. Józefa Piłsudskiego, j) Śląskiego Konserwatorium Muzycznego, oraz tych wszystkich innych zakładów, które w przyszłości ustawą śląską będą uznane za zakłady wojewódzkie,
- 6) funkcjonariuszów Wojewódzkiego Biura Rolnego.

Tabela stanowisk urzędników, pracujących w śląskiej służbie wojewódzkiej, znajduje się pod poz. 38 ex 1934.

b) Śląscy urzędnicy i funkcjonariusze wojewódzcy podlegają pod względem osobowym i służbowym Śląskiej Radzie Wojewódzkiej. Stosunki służbowe, obowiązki i prawa, uposażenie w służbie czynnej i na emeryturze tych urzędników i funkcjonariuszów normują ustawy śląskie.

c) Uposażenie: Cyfry budżetu, dotyczące uposażenia, opierają się, o ile chodzi o śląskich urzędników i funkcjonariuszów wojewódzkich, na ustawie uposażeniowej z dnia 9. X. 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 116, poz. 924) oraz ustawie śląskiej z dnia 8 lipca 1925 r. (Dz. U. Śl. Nr. 11, poz. 28). Przewidziane są następujące pozycje: płaca zasadnicza, łącznie z dodatkiem regulacyjnym i ekonomicznym, 20%-wy dodatek śląski, dodatek mieszkaniowy.

d) Emerytury: Opłat emerytalne śląskich urzędników i funkcjonariuszów wojewódzkich oblicza się na zasadzie art. 6 ustawy emerytalnej z dnia 20 kwietnia 1926 r. Dz. U. Śl. Nr. 11, poz. 19).

O ile chodzi o urzędników Biura Sejmu Śląskiego, to obowiązuje jeszcze kilka odrębnych ustaw (ustawa z dnia 15 kwietnia 1932 r. poz. 20).

W sprawie stosunku służbowego nauczycieli, zajętych w szkołach, utrzymywanych przez Województwo Śląskie i związki komunalne na obszarze Województwa Śląskiego stosuje się ustawę państwową z dnia 1 lipca 1926 r. (poz. 530) ze zmianami, wypływającymi z ustawy śląskiej z dnia 19. X. 1927 r. (poz. 40).

W sprawie opłat ubezpieczeniowych i do Państwowego Zakładu Emerytalnego obowiązują następujące przepisy: ustawa o ubezpieczeniu społecznym z dnia 28 marca 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 396), ustawa śląska z 7 grudnia 1927 r. (Dz. U. Śl. Nr. 26, poz. 49), rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 marca 1934 r. (Dz. U. R. P. Nr. 31, poz. 277).

Ad. III.: Mianowanie i zaopatrzenie urzędników komunalnych reguluje ustawa śląska.

10) Zakłady Województwa Śląskiego, wydawnictwa, biura pomocnicze, fundusze.

Za Zakłady Województwa Śląskiego uważa się wszystkie instytucje, powołane do spełniania określonych zadań w ramach zadań Śląskiego Wojewódzkiego Związku Samorządowego, oraz przedsiębiorstwa prowadzone z ramienia Skarbu Śląskiego i na jego rachunek.

Śląska Rada Wojewódzka zarządza i nadzoruje zakłady wojewódzkie, fundusze specjalne, oraz cały majątek nieruchomy i ruchomy Skarbu Śląskiego. Budżety zakładów wojewódzkich są częścią budżetu wojewódzkiego.

I. Przegląd wydawnictw urzędowych:

- 1) Gazeta Urzędowa Województwa Śląskiego,
- 2) Dziennik Ustaw Śląskich,
- 3) Śląskie Wiadomości Statystyczne.

II. Przegląd biur pomocniczych:

- 1) Biuro Śląskiej Rady Wojewódzkiej,
- 2) Biuro Statystyczne przy Śląskiej Radzie Wojewódzkiej.

III. Przegląd Funduszy Specjalnych:

a) Wojewódzki Fundusz Drogowy.

Wstęp: Drogi i ich administracja.

Ustawa z dnia 9 stycznia 1933 r. o budowie i utrzymaniu dróg publicznych w Województwie Śląskiem dzieli drogi publiczne na drogi państwowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. Zarząd dróg państwowych, wojewódzkich i powiatowych należy do Wojewody Śląskiego oraz w granicach przepisów ustaw drogowych do Śląskiej Rady Wojewódzkiej. Zarząd dróg gminnych sprawują gminy.

Organizację techniczną i ekonomiczną dróg państwowych, wojewódzkich i powiatowych

wych, których zarząd jest przekazywany pewnym związkom komunalnym, w myśl ustawy o budownictwie i utrzymywaniu dróg oraz nadzorze nad gospodarką drogową na drogach gminnych, sprawuje powiatowy zarząd drogowy na podstawie uchwały powiatowego związku komunalnego.

Powiatowy Zarząd Dróg jest organem Wydziału Powiatowego w dziedzinie administracji drogowej. Na cieszyńskiej części Województwa Śląskiego utworzono Wydział Dróg Powiatowych w Cieszynie dla obszaru całego powiatu cieszyńskiego oraz Wydział Dróg Powiatowych w Bielsku na obszar całego powiatu bielskiego i miasto Bielsko. Ustanowiono Komisaryczny Wydział Dróg Powiatowych pod przewodnictwem starosty powiatowego.

Z funduszków, przewidzianych w budżecie śląskim na cele drogowe i administracyjne (osobowe i rzeczowe) są przekazywane odpowiednie dotacje powiatowym związkom komunalnym.

Po tym wstępie przechodzę do Wojewódzkiego Funduszu Drogowego.

Fundusz ten powołała do życia ustawa śląska (poz. 36 ex 1933). Przewidziano tam szereg opłat, oraz przewidziano dotacje ze Skarbu Śląskiego. Wojewódzki Fundusz Drogowy jest przeznaczony do pokrycia wydatków na budowę, utrzymanie i wzmocnienie dróg wojewódzkich i innych dróg publicznych w Województwie Śląskim, oddanych w zarząd administracji wojewódzkiej, oraz do udzielania dotacji (subwencji i pożyczek) związkom komunalnym w Województwie Śląskim na budowę, utrzymanie i wzmocnienie dróg samorządowych, powiatowych i gminnych, oraz innych dróg publicznych, zarządzanych przez związki komunalne.

Wojewódzkim Funduszem Drogowym zarządza Śląska Rada Wojewódzka. Dotacja Skarbu Śląskiego na rzecz tego Funduszu — w myśl art. 2 ust. 6 ustawy z dnia 30 marca 1931 r. (poz. 14) w brzmieniu obwieszczenia Wojewody Śląskiego z dnia 13 czerwca 1933 r. (poz. 36) — ma wynosić 1.550.000,— zł. Preliminarz budżetowy Wojewódzkiego Funduszu Drogowego stanowi również integralną część preliminarza budżetowego Województwa Śląskiego. Preliminarz przewiduje, że w razie pomyślnego stanu dochodów, Sejm Śląski upoważnia Śląską Radę Wojewódzką do podniesienia dotacji Skarbu Śląskiego na rzecz Wojewódzkiego Funduszu Drogowego o 1 milion złotych, z których część można pokryć również z rezerw kasowych z tem, że osiągnięty kredyt zużyty będzie na utrzymanie i budowę dróg i mostów państwowych i wojewódzkich oraz na subwencje na budowę dróg i mostów powiatowych i gminnych.

Preliminarz całego Funduszu Drogowego przedstawia się jak następuje:

w dochodach	3.812.500,— zł.
w rozchodach 1)	1.433.500,— zł.
w rozchodach 2)	2.379.000,— zł.

Program na rok najbliższy obejmuje utrzymanie i przebudowę dróg i mostów: a) państwowych, b) wojewódzkich według zestawienia w preliminarzu, które uległo jednak w Komisji pewnym modyfikacjom, oraz na subwencje na przebudowę dróg i mostów powiatowych i gminnych.

Wykaz dróg państwowych i wojewódzkich znajduje się w Dzienniku Ustaw Śląskich pod poz. 3 ex 1933, a wykaz dróg powiatowych pod poz. 44 ex 33. W dyskusji poruszono, że przedłożony program faworyzuje powiaty rolnicze, w których niema tego nasilenia bezrobocia, na szkodę powiatów centralnych, w których nasilenie to jest znacznie większe. Przedstawiciel Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego stwierdził, że niestety nie zawsze można program budowy i naprawy dróg układać wyłącznie z punktu widzenia zatrudnienia bezrobotnych. Odpowiednia rezolucja, która zostanie odczytana, zwraca na te sprawy uwagę Śląskiej Rady Wojewódzkiej.

b) Śląski Fundusz Gospodarczy.

Fundusz ten powołała do życia ustawa śląska (jednolity tekst pozycja 46 ex 1933) celem wzmocnienia ruchu budowlanego. Fundusz ten przeznaczony jest na: a) długoterminowe, niskoprocentowe, zabezpieczone hipotecznie kredyty na budowę domów mieszkalnych, b) na obniżenie oprocentowania udzielonych pożyczek na cele budowlano-mieszkaniowe.

Na rzecz Śląskiego Funduszu Gospodarczego ustanowiono specjalne opłaty, które opłacają właściciele nieruchomości. Ogólna suma dochodów na rzecz Śląskiego Funduszu Gospodarczego wynosi 5.590.000,— zł. Odsyłam do referatu specjalnego, który resumeje obszerną dyskusję, jaka toczyła się na ten temat w Komisji Budżetowo-Skarbowej.

Komunalny Fundusz Pożyczkowo-Zapomogowy (poz. 47 ex 1933), przewidujący udzielanie pożyczek oraz bezzwrotnych zapomóg Związkom Komunalnym Województwa Śląskiego, nie znajduje odbicia w preliminarzu budżetowym.

c) Śląski Fundusz Rolny.

Śląski Fundusz Rolny jest osobą prawną o charakterze publicznym i służy do wszechstronnego popierania i rozwoju rolnictwa w Województwie Śląskim (ustawa z dnia 4 maja 1934 r. poz. 29 ex 34). Głównym zadaniem Śląskiego Funduszu Rolnego jest finansowanie wszelkich poczynąń, które mają na

celu powiększenie wydajności i dochodowości gospodarstw rolnych.

Na Śląski Fundusz Rolny składają się: a) dotacje ze Skarbu Śląskiego, b) sumy, pochodzące ze zwrotu pożyczek, udzielonych przez ten Fundusz i odsetek.

Majątek Śląskiego Funduszu Meljoracyjnego, utworzonego ustawą z dnia 4 maja 1932 r. o popieraniu meljoracji rolnych (poz. 29) przeszedł na Śląski Fundusz Rolny. Preliminarz przewiduje, że dotacja — w myśl art. 3 ustawy z dnia 4 maja 1932 r. w brzmieniu ustawy z dnia 16 maja 1934 r. (Dz. U. Śl. Nr. 13, poz. 25) — na finansowanie robót meljoracyjnych, obejmujących około 400 hektarów, na budowę dwóch mleczarni okręgowych, oraz na poparcie akcji sadowniczej i warzywnej na terenie Województwa Śląskiego, ma wynosić 300.000,— zł.

Przechodzę do Wojewódzkiego Biura Rolnego, które jest instytucją wojewódzką, utrzymywaną ze Skarbu Śląskiego i podlegającą bezpośrednio Województwu Śląskiemu.

Zadaniem Wojewódzkiego Biura Rolnego jest:

a) wypracowywanie projektów technicznych, mających na celu podniesienie produkcji rolnej i ogrodniczej oraz organizacji zbytu produktów rolnych,

b) nadzorowanie wykonania i utrzymania urządzeń rolniczych, wykonanych za pomocą Śląskiego Funduszu Rolnego.

d) Fundusz dla najbiedniejszej ludności (łącznie z opieką i pomocą połogową oraz kuchniami dla bezrobotnych).

Preliminarz przewiduje kwotę 2.869.270 zł. z tem, że w razie pomyślnego stanu dochodów, Sejm Śląski upoważnia Śląską Radę Wojewódzką do podniesienia tych wydatków o kwotę 2½ miliona złotych, z której część może być pokryta z rezerw kasowych.

e) Fundusz pomocy lekarskiej dla bezrobotnych wynosi 720.000 zł.

f) Śląskie przedsiębiorstwo osadnicze „Ślązak“ jest pod względem prawnym spółką z ograniczoną odpowiedzialnością. Skarb Śląski jest udziałowcem w tej Spółce.

IV. Przegląd zakładów wojewódzkich, będących własnością Województwa Śląskiego jako związku samorządowego.

1) Śląski Zakład Psychiatryczny w Lublińcu.

Preliminarz jego wynosi 1.572.267 zł., do czego dochodzi 154.572 zł. z gospodarstwa rolnego.

Z zakładem tym związana jest Śląska Cegielnia Parowa „Lipie“. Jest ona zarejestrowana jako przedsiębiorstwo, które prowadzi kupiec rejestrowy Skarb Śląski (preliminarz 68.000 zł.).

2) Śląski Zakład Psychiatryczny i umysłowo upośledzonych w Rybniku.

Preliminarz budżetowy tego zakładu jest zrównoważony i wyraża się łącznie z gospodarstwem rolnym w dochodach i wydatkach kwotą 1.655.327,— zł.

3) Śląski Szpital w Cieszynie.

Szpital ten pracuje z niedoborem. Dotacja na pokrycie niedoboru budżetowego wynosi 136.031,— zł.

4) Śląski Zakład dla głuchoniemych w Lublińcu.

Organizację i obraz gospodarki przedstawia sprawozdanie specjalne. Finansowo odzwierciadla się ten zakład w preliminarzu cyframi:

wydatki	322.993,— zł.
dochody	165.226,— zł.

5) Śląski Zakład Wychowawczy.

Organizację i obraz gospodarki przedstawia specjalne sprawozdanie. W preliminarzu budżetowym figuruje zakład po stronie wydatków kwotą 167.014,— zł., w dochodach kwotą 94.374,— zł.

6) Drukarnia Urzędu Wojewódzkiego Śląskiego

pracuje z nadwyżką. Obraz finansowy przedstawia się następująco:

dochody	215.400,— zł.
rozchody	193.000,— zł.

7) Śląski Zakład Higijeny.

Dochody wynoszą 35.000,— zł., wydatki łącznie 202.737,— zł.

8) Muzeum Śląskie (5 ex 1929; 4 ex 1936),

przeznaczone do gromadzenia i przedstawienia w porządku naukowym przedmiotów sztuki oraz pomników i wytworów kultury narodowej.

Obraz finansowy: wydatki 100.293,— zł., dochody 1.000,— zł.

9) Sanatorium w Istebnej.

Dzieło to jest poświęcone walce z taką klęską społeczną, jaką jest gruźlica. Posiada ono charakter wyraźnego prewentywum, ratując jednostki, którym choroba ta może grozić, a nie lecząc gruźlicy otwartej. Jest rzeczą jasną, że nie może to być instytucja dochodowa, lecz że trzeba będzie pokrywać ewentualne niedobory i to przez Związki Komunalne oraz Związki krajowo-ubogich, bądź to na zasadzie świadczeń z tytułu ustawowego, bądź też przez dotacje.

W dyskusji zaznaczono, że do przychodni w obwodzie przemysłowym zgłasza się około 4% dzieci, które są zagrożone niebezpieczeństwem gruźlicy. Wobec 200.000 dzieci stano-

wi to cyfrę 8.000 dzieci zagrożonych. Przez prewentorium można przepuścić około 1.000 dzieci rocznie, tak, że w ciągu 8 lat ogół dzieci zagrożonych może znaleźć pomoc i opiekę lekarską bez przerwania nauki. Przyczyni się to zatem z biegiem czasu do walnej poprawy zdrowia młodego pokolenia.

W preliminarzu figuruje następujący obraz finansowy:

wydatki	580.990,— zł.
dochody	286.182,— zł.
niedobór	294.808,— zł.

Do tego dochodzą dalsze wydatki Skarbu Śląskiego na utrzymanie krajowo-ubogich dzieci i dotacje na uzupełnienie utrzymania w wysokości 130.080,— zł., tak że w całości dotacje Sejmu Śląskiego wynoszą 430.888,— zł.

10) „Cieszynianka“, Dom Zdrojowy w Zakopanem,

pracuje bez niedoboru (strona 149 preliminarza). Budżet jest zrównoważony w sumie 45.000,— zł.

11) Śląska Biblioteka Publiczna im. Józefa Piłsudskiego

stanowiła odtąd integralną część Biura Sejmu Śląskiego i została wyodrębniona ustawą śląską.

Obraz finansowy przedstawia się następująco:

dochody	825,— zł.
wydatki	149.656,— zł.

Do zakładów szkolnych, istniejących na zasadzie specjalnych ustaw śląskich, zaliczyć wypada:

12) Śląskie Konserwatorium Muzyczne.

Jest to szkoła muzyki i śpiewu (ustawa z 16 maja 1934 r. poz. 23 ex 1934, statut organizacyjny wydrukowany pod poz. 4 ex 1935).

Obraz finansowy tego zakładu przedstawia się następująco:

wydatki	194.848,— zł.
dochody	63.695,— zł.
doплата	139.653,— zł.

13) Śląskie Techniczne Zakłady Naukowe.

O zakładach tych była już mowa powyżej.

14) Koleje krajowe.

Wybudowane kosztem Skarbu Śląskiego koleje krajowe stanowią własność Skarbu Śląskiego. Zostały one oddane do eksploatacji Ministerstwu Komunikacji.

Wybudowano następujące koleje:

Wisła—Głębce (ustawa ex 1925 poz. 25),
Chybie—Skoczów (ustawa ex 1925 poz. 27),
Cieszyn—Zebrzydowice—Moszczenica (ustawa ex 1930 poz. 23),
Strzebiń—Woźniki (ustawa ex 1930 poz. 24),

projektuje się jeszcze kolej Rybnik—Żory i Żory—Pszczyna.

Ogólne uwagi do powyższych zakładów:

Podczas obrad w Komisji Budżetowo-Skarbowej nasunęły się następujące uwagi: Szalejący kryzys wyrządza ludności Województwa Śląskiego dotkliwie szkody moralne i materialne. Wsparcia i pomoc dla ludności bezrobotnej, przedstawiającej dla Państwa i Narodu wartość realną, są niedostateczne. Trzeba zatem rozważyć, czy z biegiem czasu nie należałoby przystąpić do jeszcze większej oszczędności i do zrealizowania wymogu równowagi budżetowej w zakładach śląskich, które sprawują opiekę nad ludnością niezupełnie pełnowartościową. W kolizji wyboru między opieką nad ludnością pełnowartościową a niepełnowartościową, trzeba będzie dać pierwszeństwo grupie pierwszej i zarządzić restrykcję budżetu w tych zakładach na korzyść pomocy dla ludności bezrobotnej, zdolnej do pracy.

O ile chodzi o zwrot kosztów utrzymania w tych zakładach, to obowiązują w tej mierze specjalne ustawy, które nakładają obowiązek świadczeń na związki komunalne powiatowe i gminne za leczenie i utrzymanie miejscowo ubogich oraz na związek krajowo ubogich za krajowo-ubogich, a ponadto za utrzymanie i leczenie kalek, wychowanie zapobiegawcze, utrzymanie i szkolenie głucho-niemych i ociemniałych. Zasady te uwzględnione zostały w odpowiednich cyfrach przy wszystkich zakładach zarówno po stronie dochodów jak i rozchodów. Obniżenie składek do zakładów na korzyść związków komunalnych może spowodować uruchomienie odnośnych sum na pomoc dla bezrobotnych.

11) Kontrola.

Odnośnie do kontroli budżetu Województwa Śląskiego przewiduje statut organiczny możliwość utworzenia ustawą o wewnętrznym ustroju osobnej Śląskiej Izby Obrachunkowej. Izby takiej nie zorganizowano. Na zasadzie uchwały Sejmu Śląskiego z dnia 11 maja 1924 r. (druk nr. 385) kontrolę dochodów i wydatków Województwa Śląskiego, jako związku samorządu powszechnego, oraz rewizję jego stanu majątkowego wykonuje Kontrola Państwowa oraz Urząd Kontroli Państwowej w Katowicach, stosownie do przepisów, dotyczących kontroli państwowej. Przypadającą na Skarb Śląski część kosztów utrzymania Urzędu Kontroli Państwowej w Katowicach ustala się w budżecie śląskim w kwocie 155.040,— zł.

12) Daniny Publiczne.

Zakres prac Sejmu Śląskiego w dziedzinie skarbowości normują artykuły 4 i 5 statutu organicznego. Normy te wymagają coraz bar-

dziej szczegółowych przepisów wykonawczych.

W swoim exposé stwierdził p. Wojewoda Śląski co następuje: „Art. 5 statutu organicznego przewiduje uregulowanie wzajemnego stosunku systemu podatkowego śląskiego do systemu podatkowego państwowego, oraz wzajemny stosunek administracji skarbowej w równobrzmiących ustawach państwowej i śląskiej. Projekt tych ustaw ma być ułożony przez Radę Ministrów w porozumieniu z Radą Wojewódzką. Otóż nie ulega wątpliwości, że i ta sprawa będzie musiała w najbliższej przyszłości ulec unormowaniu prawnemu, tak na tle sprawy rewizji statutu, jak i konieczności takiego ustalenia źródeł dochodów Skarbu Śląskiego, by w tym zakresie nie było wątpliwości lub nieporozumień. Odpowiednie materiały w tej dziedzinie przygotowuje już Śląski Urząd Wojewódzki.“ Podkreślam ten ustęp ze względu na specjalne znaczenie tego zagadnienia dla naszego województwa.

Na ogólną wysokość dochodów 71.667.522 złotych przypada na daniny publiczne kwota 68.022.570 zł. W tem miejscu zaznaczyć wypada, że na dochodach z podatku przemysłowego, podatków pośrednich oraz opłat stemplowych i danin pokrewnych udzielone zostało prawo pierwszeństwa dla pożyczek, zaciągniętych przez Skarb Śląski w Stanach Zjednoczonych A. P.

Budżet śląski odzwierciadla system podatkowy, panujący na Śląsku.

Komisja zadała sobie trud porównania tego systemu z systemem, panującym w reszcie Polski. Wynik tych rozważań jest ujęty w specjalnym załączniku.

13) Stan zadłużenia.

Art. 4. statutu organicznego przewiduje, że do Sejmu Śląskiego należy zaciąganie pożyczek wojewódzkich, zbywanie, zamiana i obciążenie nieruchomości majątku wojewódzkiego i przyjmowanie gwarancji finansowych przez Skarb Śląski. Na tej zasadzie uchwalona została ustawa śląska z 28 lutego 1929 r. w sprawie pożyczki na cele inwestycyjne. O rozdziale pożyczki informuje sprawozdanie specjalne.

Stan zadłużenia Województwa Śląskiego przedstawia się następująco:

- a) z pożyczki amerykańskiej, zaciągniętej 1. VI. 1928 r., stan zaległości na dzień 31. III. 1936 r. wynosi \$ 10.118.900 — po kursie 8,914 . . . zł. 90.199.874,—
- b) z Funduszu Pracy . . . zł. 13.206.075,—
zł. 103.405.949,—

plus mająca być zaciągnięta pożyczka z Funduszu Pracy w bieżącym roku 1935/36 . . . . . zł. 1.100.000,—

zł. 104.505.949,—

Preliminarz przewiduje, że Skarb Śląski zaciągnie z Funduszu Pracy ponadto na cele inwestycyjne dalszą pożyczkę w sumie 4.250.000,— zł.

Dług powyższy zmniejszy się, o ile się weźmie za podstawę obliczenia kurs niższy, dolar = 6, który jest przyjęty w preliminarzu.

14) Powiaty.

Art. 4 statutu organicznego przewiduje, że Sejmowi Śląskiemu jest zastrzeżone ustawodawstwo o samorządzie powiatowym.

Ustrój powiatowy Województwa Śląskiego normuje rozporządzenie z dnia 17. VI. 1922 r., postanawiające, że ustawa pruska o ustroju powiatowym z dnia 13 grudnia 1872 (Zb. u. pr. str. 66) zachowuje nadal moc obowiązującą na górnośląskiej części Województwa Śląskiego. Podział obszaru górnośląskiej części Województwa Śląskiego na powiaty pokrywa się z podziałem na starostwa i wydzielone miasta.

Od roku 1922 urzędują w miejsce rozwiązanych sejmików i wydziałów powiatowych przy wszystkich powiatach komisaryczne wydziały powiatowe, na które przeszły obowiązki i prawa sejmików powiatowych.

W budżecie znajduje administracja powiatowa wyraz we wzajemnym stosunku finansów powiatowych do Województwa Śląskiego i jego zakładów, i to po stronie dochodów, jak i wydatków.

Powiaty są obowiązane świadczyć na podstawie ustaw specjalnych na rzecz zakładów, z drugiej zaś strony otrzymują różne subwencje. I tak przewiduje preliminarz:

- 1) subwencje na budowę dróg i mostów powiatowych (strona 108),
- 2) udział w kosztach utrzymania biur powiatowych zarządów drogowych (str. 106),
- 3) dotacje dla wydziałów powiatowych (str. 66) itp., które będą omówione w sprawozdaniu specjalnem.

15) Samorząd miejski i gminny.

Art. 4 statutu organicznego przewiduje, że Sejmowi Śląskiemu jest zastrzeżone ustawodawstwo o samorządzie gminnym. Samorząd działa na terenie Województwa Śląskiego na mocy dawnych ustaw państw zaborczych, mianowicie: ordynacji miejskiej i wiejskiej z roku 1853 i 1891 odnośnie do górnośląskiej części Województwa Śląskiego i z roku 1862 odnośnie do cieszyńskiej części Województwa Śląskiego. Ordynacja wyborcza do gmin miejskich i wiejskich unormowana została ustawami śląskimi. Okres wyborczy

wydziałów gminnych, rad gminnych i rad miejskich został przedłużony do dnia 31 grudnia 1937 r. (1 ex 1936). Gminy prowadzą gospodarkę na zasadzie swoich budżetów, sporządzanych i ustalanych w myśl zasad ogólnie obowiązujących związki komunalne przy budżetowaniu.

Komunalna gospodarka finansowa jest ujęta w ustawie śląskiej o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych z dnia 14 kwietnia 1924 r. (poz. 47) z uwzględnieniem zmian, wprowadzonych ustawami z roku 1926 (poz. 24) i z roku 1927 (poz. 48) oraz z roku 1933 (poz. 16).

W różnych pozycjach preliminarza budżetowego odzwierciadla się stosunek gmin do Skarbu Śląskiego. I tak przewiduje budżet subwencje na budowę dróg i mostów gminnych, odszkodowanie za różne prace, a poza tem występują gminy w stosunku do Województwa Śląskiego jako dłużnicy z tytułu pożyczki śląskiej.

16) Samorząd gospodarczy.

W preliminarzu spotykamy się z następującymi samorządami:

- 1) Śląska Izba Rolnicza, powołana do życia ustawą śląską. Otrzymuje ona na cele, którym służy, szereg subwencji (str. 91 i 71), które zostaną omówione w sprawozdaniu specjalnem,
- 2) Śląska Izba Rzemieślnicza,
- 3) Izby Przemysłowo-Handlowe, które otrzymują udział w podatkach.

17) Sprawy gospodarcze.

Życie gospodarcze całego Państwa i Śląska omówione zostało zarówno w exposé Pana Wojewody, jak też przez posłów w Izbie i na Komisji.

Komisja Budżetowo-Skarbowa rozważała zagadnienie, czy i w jakiej mierze ustawodawstwo dekretowe, dotyczące oddłużenia i obniżenia cen, wywarło już swój wpływ na życie gospodarcze na Śląsku. Ustalenia te zostały ujęte w formie referatu, który stanowi załącznik do niniejszego sprawozdania (zał. e).

Już po ukończeniu obrad Komisji Budżetowej rozpoczęła się w Warszawie Narada Gospodarcza. Celem jej było poddanie analizie hamulców, utrudniających w praktyce procesy gospodarcze, których usunięcie leży w naszej realnej możliwości. Celem jej było naradzenie się i ustalenie, co w obecnych warunkach i w danej sytuacji oraz w ramach naszych możliwości jest praktycznie do zrobienia. Na naradzie tej byli również przedstawiciele życia gospodarczego Śląska.

Rezultatem tych narad będzie ustalenie podstaw dalszej planowej działalności Rządu.

W myśl zapowiedzi Pana Premjera, ujętej w zagajeniu owych narad, polegać ona będzie na kontynuowaniu walki z objawami depresji gospodarczej z pełną wiarą w zwycięstwo. Uzależniona zaś jest ona w znacznej mierze od silnych nerwów, spokoju i wytrwałości, a nawet oporu i ofiarności w działaniu, a jednocześnie jasności rozpoznania i oceny teraźniejszości...

18) Zakończenie.

Na szeregu zjazdów N. Ch. Z. P. wysunięto programowe postulaty, idące w tym kierunku, iż należy stworzyć z Województwa Śląskiego wielki obszar gospodarczy, zlewający w sobie trzy duże zagłębia, przy równoczesnym zachowaniu gospodarczej, socjalnej i kulturalnej strony dotychczasowego ustroju samorządowego, a wyeliminowaniu z niego tych wszystkich stron politycznych, które niczem nie służą Państwu ani Śląskowi, a przyczyniają się do zaogniania stosunków i utrudniania naturalnego procesu organicznego zespalania Śląska z Macierzą.

Niniejszy referat, oparty na preliminarzu budżetowym i jego cyfrach, obrazuje ten zasięg możliwości na polu gospodarczym, socjalnym i kulturalnym.

Przez wykorzystanie swoich uprawnień w sposób celowy i rzeczowy, przy szarmonizowaniu go z interesem ogólnym, Sejm Śląski może służyć w sposób najbardziej skuteczny istotnym interesom ludności śląskiej, a przez to i interesom ogólnopaństwowym.

Do sprawozdania generalnego dołączone są załączniki a—e oraz zestawienie rozwiązanych karteli, dalej ustawa skarbowa na okres 1936/37 r., która składa się z 10 artykułów. W ustawie skarbowej poczyniono zmiany, dotyczące cyfr globalnych budżetu — jak wynika z generalnego referatu — oraz zmianę, przewidującą prawo wzięcia dla Marszałka Sejmu, tak jak w latach minionych. Następnie dołączone są zestawienia ogólne dochodów i wydatków, specyfikacja według części, działów i rozdziałów, oraz dokładna specyfikacja wszystkich pozycji. Wkońcu załączone są rezolucje, uchwalone przez Komisję Budżetowo-Skarbową, które będą odczytane przy odpowiednich referatach.

19) Wniosek.

Po przedstawieniu powyższego stanu wnoszę:

Wysoki Sejm raczy, po przyjęciu do wiadomości sprawozdań poszczególnych referatów budżetu, uchwalić ustawę skarbową w brzmieniu przeze mnie odczytanem.

Załączniki:

1) Różnice w systemie podatkowym, obowiązującym na Śląsku a wreszcie Polski, z uwzględnieniem podatków komunalnych.

I. Podatki unormowane jednolicie na całym obszarze Rzeczypospolitej.

A. Podatki bezpośrednie.

1. Państwowy podatek przemysłowy.
2. Scalony podatek przemysłowy od obrotu.
3. Danina majątkowa.
4. Podatek wojskowy.
5. Państwowy podatek od uboju.
6. Podatek od kapitałów i rent (na Śląsku obowiązuje ustawa śląska z dnia 24 maja 1927 r. Dz. U. Śl. Nr. 14 poz. 28, która jest identyczna z ustawą państwową).
7. Podatek dochodowy (na górnośląskiej części województwa śląskiego i w wojew. pozn. i pom. pobiera się dodatek komunalny do tego podatku, który wynosi:
od dochodu z działu I.
przy dochodzie do 24.000 zł. do 4%
„ „ do 88.000 „ „ 4½%
„ „ ponad 88.000 „ „ 5%
od dochodu z działu II.
przy doch. ponad 4.800 zł. do 3%.
8. Podatek nadzwyczajny od niektórych zajęć (zniesiony z dniem 1. I. 1936 r.).

B. Podatki pośrednie.

1. Od cukru,
2. „ cukru skrobiowego,
3. „ drożdży,
4. „ piwa,
5. „ wina i miodu syconego,
6. „ olejów mineralnych,
7. „ tłuszczów,
8. „ kwasu węglowego,
9. „ kwasu octowego,
10. „ zapalniczek ze złota i srebra

C. Opłaty.

1. Opłaty stemplowe.

D. Fundusze.

1. Fundusz Pracy.

II. Podatki, oparte na ustawach państw za- bórzych, obowiązujące w całym Pań- stwie.

1. Podatek gruntowy.
2. Podatek od spadków i darowizn.
Taryfa opodatkowania jest jednolita na całym obszarze Państwa. Obecnie obo-
wiązuje taryfa z ustawy z dnia 14. III.
1933 r. (Dz. U. R. P. Nr. 21 poz. 141).

III. Podatki, nieobowiązujące w wojew. ślą- skiem.

1. Podatek od nieruchomości.
2. Podatek od lokali.
3. Podatek od placów budowlanych.
4. Podatek od energii elektrycznej.

IV. Podatek, obowiązujący tylko w wojew. śląskiem.

1. Śląski Fundusz Gospodarczy.

Podatek ten jest podobny do państwo-
wego podatku od lokali, oba są bo-
wiem podatkami celowymi, przezna-
czonemi na finansowanie ruchu budo-
wlanego.

Różnice między temi podatkami co do
ciężaru podatkowego są następujące:

- 1) opłaty do Śląskiego Funduszu Go-
spodarczego ponosi właściciel nie-
ruchomości, a podatek od lokali
osoby, zajmujące lokale;
- 2) opłaty do Śląskiego Funduszu Go-
spodarczego wynoszą 5—25% czyn-
szów, przyczem czynsze do 15,— zł.
miesięcznie nie podlegają opodat-
kowaniu, natomiast podatek od lo-

kali wynosi 8% komornego za lokale trzy-izbowe, a 12% komornego za lokale ponad 3 izby. Lokale jedno- i dwu-izbowe nie podlegają podat- kowi od lokali.

Daniny samorządowe.

Podstawą prawną do poboru podatków komunalnych poza województwem śląskiem jest zasadniczo ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych z dnia 11. sierpnia 1923 r., której jednolity tekst ogłoszony został obwieszczeniem Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 28. września 1932 r. (poz. 884 Dz. U. R. P.), zmieniony następnie dekretem z dnia 24. października 1934 r. (poz. 846 Dz. U. R. P.), dekretem z dnia 22 listo- pada 1935 r. (poz. 518 Dz. U. R. P.), dekre- tem z dnia 3 grudnia 1935 r. (poz. 544 Dz. U. R. P.), oraz dekretem z dnia 14. stycznia 1936 r. (poz. 15 Dz. U. R. P.).

W Województwie Śląskiem podatki ko- munalne pobiera się zasadniczo na podstawie ustawy o tymczasowym uregulowaniu finan- sów komunalnych w województwie śląskiem z dnia 14. kwietnia 1924 r. w brzmieniu, ogło- szonem rozporządzeniem Wojewody Śląskie- go z dnia 8. lipca 1926 r. (poz. 30 Dz. U. Śl.), zmienionej następnie ustawą z dnia 7. grudnia 1927 r. (poz. 48 Dz. U. Śl.) oraz ustawą z dnia 23. marca 1933 r. (poz. 16 Dz. U. Śl.).

1) Podatek od gruntów:

Ustawa państwowa (Dz. U. R. P. z 1932 r. Nr. 106 poz. 884) i śląska (Dz. U. Śl. z 1927 r. Nr. 26, poz. 48) regulują sprawę jednolicie, mianowicie gminy wiejskie mogą pobierać tylko dodatek do podatku państwowego, gmi- ny miejskie zaś bądź samoistny podatek, bądź dodatek do podatku państwowego.

Rozdział dodatku do państwowego podat- ku gruntowego jest następujący:

Według ustaw państwowych otrzymują:

- a) gminy wiejskie 40%, powiaty 50%, samo- rząd wojewódzki 10%,
- b) gminy miejskie niewydzielone z powia- tów 70%, powiaty 20%, samorząd woje- wódzki 10%,
- c) gminy miejskie wydzielone 90%, samo- rząd wojew. 10%,
- d) z wpływów tego dodatku wydziela się 6% dla izb rolniczych.

Według ustaw śląskich otrzymują:

- a) gminy wiejskie 40%, powiaty 60%, samo- rząd wojewódzki nic,
- b) gminy miejskie niewydzielone 60%, po- wiaty 40%, samorząd wojewódzki nic, względnie gminy 40% a powiaty 60%, o ile ilość gmin miejskich w danym po- wiecie przewyższa ilość gmin wiejskich,

c) gminy miejskie wydzielone 100%, powiaty nic, samorząd wojewódzki nic,

d) izba rolnicza nie otrzymuje nic, lecz na jej rzecz pobiera się specjalny dodatek do podatku gruntowego.

Place budowlane podlegają według ustaw państwowych podat- kowi od nieruchomości, który wynosi:

- a) od podstawy wymiaru, nieprzekraczającej 1.000 zł. — 8% podstawy wymiaru,
- b) od wyższej podstawy wymiaru — 12% podstawy wymiaru.

Podstawę wymiaru stanowi 3% wartości obiegowej placu budowlanego.

Dodatek komunalny do tego podatku mo- gą pobierać tylko gminy miejskie w wysoko- ści nieprzekraczającej 100% podatku państwo- wego.

Według ustaw śląskich podatek od pla- ców budowlanych mogą pobierać również tyl- ko gminy miejskie w formie samoistnego po- datku, gdyż państwowego podatku od placów budowlanych nie pobiera się w województwie śląskiem. Wysokość samoistnego podatku od placów budowlanych nie jest ustawowo ogra- niczona, lecz podlega regulacji przy corocz- nem zatwierdzaniu stawki podatku przez wła- dzę nadzorczą.

2) Podatek od budynków:

Według ustaw państwowych podatek ten pobiera się dla gmin miejskich i wiejskich w formie dodatku do państwowego podatku od nieruchomości na podstawie dekretu z dnia 14. stycznia 1936 r. (poz. 14 Dz. U. R. P.). Dodatek wynosi 7% podstawy wymiaru, którą stanowi czynsz z tytułu najmu lub dzierżawy. W braku tych danych podstawą wymiaru jest 5% wartości obiegowej budynku wraz z przy- należnymi budowlami ubocznymi, podwórzami i placami. 10% wpływów z dodatku komunal- nego otrzymuje samorząd wojewódzki.

Według ustaw śląskich podatek budynko- wy mogą pobierać gminy miejskie i wiejskie w formie podatku samoistnego. Wysokość podatku nie jest ustawowo ograniczona, lecz podlega regulacji przy zatwierdzaniu stawki podatkowej przez władzę nadzorczą. Podatek budynkowy przypada w całości na rzecz gmi- ny, która go pobrała.

3) Podatek od kopalin:

Według ustaw państwowych wymieniony podatek mogą pobierać gminy, na których ob- szarze znajdują się kopalnie węgla, soli lub ropy naftowej z wyjątkiem kopalń, będących w zarządzie państwowym. Podatek pobiera się jako samoistny podatek, podlegający zatwierdzeniu władzy nadzorczej i przypada w całości tej gminie, na której obszarze znaj- dują się wymienione kopalnie. Podatek wy- nosi 1% ceny względnie wartości sprzedaży tych produktów.

Według ustaw śląskich wymieniony podatek pobierają władze skarbowe z urzędu od kopalń węgla, cynku i ołowiu również w wysokości 1% ceny względnie wartości sprzedaży tych kopalni. Podział wpływów z tego podatku jest następujący:

- a) 50% otrzymują gminy, na których obszarze znajdują się wymienione kopalnie; udział ten podlega dalszemu rozdziałowi na gminy zamieszkania pracowników według liczby zatrudnionych w danej kopalni pracowników;
  - b) 25% powiaty, na których obszarze znajdują się wymienione kopalnie;
  - c) 25% wszystkie inne gminy, na których obszarze nie ma kopalń.
- 4) Podatek od lokali:

A. Według ustaw państwowych, a mianowicie według dekretu z dnia 14. listopada 1935 r. o podatku od lokali (poz. 505 Dz. U. R. P.) gminy miejskie otrzymują 40% wpływów z państwowego podatku od lokali.

W województwie śląskim podatek od lokali, pobierany na podstawie ustawy o Śląskim Funduszu Gospodarczym (poz. 46 Dz. U. Śl. z roku 1933), przypada w całości na rzecz tego funduszu.

B. Według ustaw państwowych gminy miejskie i wiejskie mogą pobierać podatek od zbytku mieszkaniowego w formie podatku samoistnego. Jako zbytek mieszkaniowy uważa się te części mieszkalne, które ze względu na swe przeznaczenie lub w stosunku do liczby osób, zamieszkujących lokale, uważać należy za zbędne. Wysokość podatku nie jest ustawowo oznaczona.

W województwie śląskim pobór takiego podatku nie jest dopuszczalny.

5) Podatek od przemysłu i handlu:

Pobór podatku był jednolity dla całego obszaru Państwa aż do czasu wydania noweli do ustaw o państwowym podatku przemysłowym i o opłatach stempłowych (dekret Prezyd. R. P. z dnia 14. I. 1936 r. Dz. U. R. P. Nr. 3 poz. 15). Dekretem tym zmieniony został przepis art. 8 ogólnopaństwowej ustawy o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych w tym kierunku, że obecnie podatek komunalny od przemysłu i handlu może być pobierany tylko w postaci udziału we wpływach z państwowego podatku przemysłowego, pobieranego w formie podatku od obrotu, oraz dodatku do tego podatku, pobieranego w formie świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych. Powyższy udział wynosi według znowelizowanej ustawy o państwowym podatku przemysłowym 17% wpływów z podatku od obrotu.

Śląska ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych przewiduje opodatkowanie przemysłu i handlu podatkiem ko-

munalnym tylko w formie dodatku komunalnego do państwowego podatku przemysłowego, jest więc sprzeczna z ustawą państwową o podatku przemysłowym, powinna więc ulec odpowiedniej nowelizacji.

A. Według ustaw państwowych udział w państwowym podatku przemysłowym od obrotu dzieli się:

- a) gminy miejskie łącznie z gminami wiejskimi o charakterze miejskim 45%, powiaty 45%, samorząd wojewódzki 10%,
- b) gminy wiejskie 90%, samorząd powiatowy 10%.

Według ustaw śląskich udział ten dzieli się:

- a) miasta wydzielone (z wyjątkiem m. Bielska) 100%,
- b) miasta niewydzielone oraz m. Bielsko 85%, powiaty 15%,
- c) gminy wiejskie, w tem gminy wiejskie o charakterze miejskim 65%, powiaty 35%.

B. Udział w scalonym podatku przemysłowym dzieli się według ustaw państwowych i śląskich jednakowo z tem, że według przepisów państwowych 20% z tych wpływów przekazuje się na fundusz zapomogowy.

6) Podatek dochodowy:

Dodatki do podatku dochodowego pobierane są tylko w b. dzielnicy pruskiej, a więc na Górnym Śląsku oraz w wojew. poznańskim i pomorskim.

A. Według ustaw państwowych udział w państwowym podatku dochodowym otrzymują:

- a) gminy miejskie w całości od podatku dochodowego, przypisanego na ich terenie,
- b) powiaty w całości od podatku dochodowego, przypisanego na terenie gmin wiejskich.

B. Dodatki komunalne do państwowego podatku dochodowego mogą pobierać gminy miejskie i wiejskie oraz powiaty w b. dzielnicy pruskiej na swoją rzecz.

Według ustaw śląskich udział w państwowym podatku dochodowym oraz dodatek komunalny do tego podatku dzieli się w następujący sposób:

- a) udział i dodatek od dochodu ponad 15.000 zł., przypadającego z przedsiębiorstw górniczych, przemysłowych i handlowych otrzymują:
gmina siedziby przedsiębiorstwa 15%,
„ wykonywania „ 25%,
„ zamieszkania pracowników 60%,
które dzieli się na owe gminy w stosunku do ilości pracowników, zatrudnionych z danej gminy w przedsiębiorstwie,
- b) udział i dodatek od dochodu z rolnictwa, leśnictwa i rybołóstwa dzieli się w ten sposób, że gmina przypisu podatku otrzymuje zgóry 10%, resztę zaś dzieli się na

gminy położenia źródeł dochodowych w stosunku do wielkości obszaru, leżącego w poszczególnych gminach,

- c) udział i dodatek do podatku od uposażeń, emerytur i wynagrodzeń przypada gminom zamieszkania pracowników,
- d) udział i dodatek od dochodu z innych źródeł oraz od dochodu poniżej 15.000 zł. ze źródeł, wymienionych pod a), otrzymują gminy przypisu podatku,
- e) powiaty otrzymują od miast niewydzielonych z powiatu oraz od gmin wiejskich o charakterze miejskim 15% wpływów, wymienionych pod a) do d).

Od gmin wiejskich powiaty otrzymują udział, w zależności od wysokości dochodów, które gminy te uzyskały w roku poprzednim z tytułu udziału i dodatku do podatku dochodowego, a mianowicie:

- 5% przy dochodzie nieprzekraczającym 5.000 zł.,
- 10% przy dochodzie ponad 5.000 zł. do 30.000 zł.,
- 20% przy dochodzie ponad 30.000 zł. do 50.000 zł.,
- 30% przy dochodzie ponad 50.000 zł. do 100.000 zł.,
- 40% przy dochodzie ponad 100.000 zł.
- f) od wszystkich wpływów, wymienionych wyżej pod a) do d), przekazuje się 3% na rzecz śląskiego komunalnego funduszu pożyczkowo-zapomogowego.

7) Podatek od spożycia, zużycia, względnie produkcji:

I. W całym Państwie pobiera się dodatki do państwowych podatków od spożycia, zużycia względnie produkcji (z wyjątkiem podatku od węgla, olejów mineralnych, soli i cukru oraz patentów akcyzowych). Dodatki te wynoszą:

- 30% od podatku od spirytusu i wyrobów wódczanych, od wina i miodu syconego oraz od piwa,
- 15% od innych podatków.

Według ustaw państwowych dodatek komunalny do tego podatku rozdziela się w ten sposób:

fundusz pożyczkowo-zapomogowy	35%,
miasta	25%,
powiaty	40%,

które oddają $\frac{1}{4}$ część gminom wiejskim.

W Województwie Śląskiem potrąca się z ogólnej sumy 10% na fundusz pożyczkowo-zapomogowy, resztę dzieli się:

- 60% gminy miejskie,
- 40% powiaty, które muszą oddać gminom wiejskim:

- w górnośląskiej części $\frac{1}{4}$ część,
- w cieszyńskiej części $\frac{3}{4}$ część.

II. Ponadto mogą być pobierane dodatki do opłat patentowych od wyrobu i przerobu

spirytusu, wyrobu drożdży oraz od sprzedaży spirytusu i napojów alkoholowych. Dodatki te mogą wynosić:

- a) od opłat patentowych od wyrobu w całym Państwie najwyżej 100%;
- b) od opłat patentowych od sprzedaży: w województwie śląskiem najwyżej 100%, w innych dzielnicach najwyżej 200%.

8) Podatek od pism, dotyczących się przeniesienia własności rzeczy nieruchomości:

W całym Państwie pobiera się dodatek do wysokości 50% opłaty państwowej.

W województwie śląskiem pobiera się nadto podatek od przyrostu wartości, wynoszący najwyżej 10% przyrostu.

9) Podatek od zaprotestowanych weksli:

W województwie śląskiem podatku tego się nie pobiera, pobiera się go natomiast w innych dzielnicach w wysokości 1% sumy wekslowej.

10) Podatek od spadków i darowizn:

Według ustaw państwowych pobiera się ten podatek w formie dodatku do państwowego podatku w wysokości 10% państwowego podatku i przekazuje się w całości do funduszu pożyczkowo-zapomogowego.

W województwie śląskiem wymieniony podatek pobierają gminy w całości na swoją rzecz.

11) Podatek od plakatów, szyldów i anon-sów:

Może być pobierany w całym Państwie.

12) Podatek od publicznych zabaw, roz-rywek i widowisk:

Może być pobierany w całym Państwie.

13) Podatek od prawa polowania:

Może być pobierany w całym Państwie.

14) Podatek od przedmiotów zbytku:

Podatek od tych przedmiotów, jak ekwi-paże, wierzchowce, broń myśliwska i t.d., po-bierają związki komunalne województwa ślą-skiego, natomiast poza województwem ślą-skiem tego podatku się nie pobiera.

15) Samoistny podatek wyrównawczy:

Podatek ten mogą gminy wiejskie według ustawy państwowej z dnia 20. marca 1931 r. (poz. 172 Dz. U. R. P.) pobierać na pokrycie deficytu. Podatek ten pobiera się od gruntów.

W województwie śląskiem tego podatku nie pobiera się.

16) Inne podatki:

W całym Państwie mogą być pobierane oprócz podatków wyżej wymienionych, sa-moistne podatki, obciążające inne źródła, z tem jednak, że od majątku i od kapitałów i rent nie mogą być pobierane podatki na rzecz związków komunalnych.

Uwaga: W myśl art. 43 ustawy państwo-wej o tymczasowym uregulowaniu finansów

komunalnych Państwo może za czynności organów, których koszty utrzymania ponosi Skarb Państwa, a które współdziałają przy wymiarze i poborze dodatków komunalnych do podatków państwowych, potrącić 2% od

sum, wypłaconych związkom komunalnym z tytułu tych dodatków.

Ustawa śląska o tymczasowym uregulowaniu finansów komunalnych takiego przepisu nie zawiera.

FUNDUSZ DROGOWY

Państwowy

Wojewódzki (Śląski)

WPŁYWY

1) Opłaty od pojazdów mechanicznych oraz niektórych konnych.

2) Z opodatkowania materiałów pędnych.

3) Z opłat od reklam, umieszczonych wzdłuż dróg publicznych poza granicami miast.

4) Z opłat na rzecz Skarbu Państwa, pobieranych na podstawie:

a) ustawy z 10. XII. 1920 r. (Dz. U. R. P. z 1921 r. Nr. 6 poz. 32),

b) ustawy z dnia 7. XII. 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 89 poz. 656).

c) ustawy z dnia 14. III. 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 32 poz. 336).

5) Z grzywien za przekroczenie przepisów ustaw wymienionych powyżej pod 4) lit. b i c oraz ustawy o Państwowym Funduszu Drogowym.

6) Z dotacji Skarbu Państwa.

7) Ze sprzedaży państwowych materiałów drogowych, niepotrzebnych dla celów drogowych.

8) Z państwowych wytwórni materiałów drogowych.

1) Opłaty od pojazdów mechanicznych.

Wysokość opłat do obu funduszy jest równa, z tem, że na rzecz Wojewódzkiego Funduszu nie pobiera się opłat:

1) dodatkowej od pojazdów mechanicznych, używanych doraźnie do zarobkowego przewozu osób,

2) od pojazdów konnych, używanych do zarobkowego przewozu osób.

2) jak obok.

Udział Skarbu Śląskiego w tych wpływach określa ustawa z 29. III. 1933 r. o Państwowym Funduszu Drogowym (Dz. U. R. P. Nr. 29 poz. 254).

3) jak obok.

4) Z opłat pobieranych na rzecz Skarbu Śląskiego na podstawie ustawy z dnia 9. I. 1933 r. (Dz. U. Śl. Nr. 3 poz. 3).

Opłaty te mogą być pobierane:

1) od gruntów, podlegających podatkowi gruntowemu,

2) od świadectw przemysłowych i kart rejestracyjnych,

3) nieruchomości w miastach i budynkach w gminach wiejskich, podlegających podatkowi budynkowemu.

5) Z grzywien nakładanych za przekroczenie przepisów porządkowych na drogach publicznych.

6) Z dotacji Skarbu Śląskiego.

7) Ze sprzedaży maszyn, narzędzi i materiału drogowego, niepotrzebnych dla celów drogowych.

8) Z sum, należnych Skarbowi Śląskiemu z tytułu zwrotu pożyczek drogowych.

9) Inne wpływy, w szczególności odsetki od lokat pieniężnych.

D. Fundusze:

Budżet państwowy	Budżet śląski
1) Fundusz Kwaterunku Wojskowego (wpływy głównie z pod. od lokali).	
2) Państwowy Fundusz Budowlany.	
3) Państwowy Fundusz Rozbudowy Miast.	1) Śląski Fundusz Gospodarczy.
4) Specjalny Rachunek Terenowy Rozbudowy Miast.	
5) Państwowy Fundusz Drogowy.	2) Wojewódzki Fundusz Drogowy.
6) Drogowy Fundusz Pożyczkowy.	
7) Fundusz Obrotowy Reformy Rolnej.	
8) Fundusze Min. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:	
a) Taksa administr.,	
b) Fund. na rzecz szkół zawodowych,	
c) Państw. stypendja akad.,	
d) Fundusz opłat studenckich.	
9) Fundusz Pracy.	

2) Zestawienie kredytów inwestycyjnych.

Rok budżetowy 1936/37

Roboty publiczne Dz. VIII.	4.561.800,— zł.
Fundusz Drogowy	2.262.500,— zł.
Klauzula, przewidziana do podwyższenia przez Radę Wojew. dotacji Funduszu Drogowego	1.000.000,— zł.
Zatrudnienie bezrobotnych § 20	150.000,— zł.
Z klauzuli przewiduje się wykorzystanie tej samej kwoty jak w roku budż. 1935/36	450.000,— zł.
Budowa szkół powszechnych	3.500.000,— zł.
Inwestycje w Zakładach Wojewódzkich:	1.081.405,— zł.
Szpital w Cieszynie	116.354,— zł.
Zakład Psychiatryczny w Rybniku	726.301,— zł.
„ „ w Lublińcu	214.600,— zł.
„ Głuchoniemych w Lublińcu	4.650,— zł.
„ Wychowawczy w Cieszynie	19.500,— zł.
Fundusz Pracy:	3.800.000,— zł.
Pożyczka Skarbu Śląskiego	1.100.000,— zł.
Pożyczki samorządowe	2.200.000,— zł.
Dotacja Skarbu Państwa	500.000,— zł.
Kredyt inwestycyjny (pozostałość z roku 1935/36)	2.000.000,— zł.
	Razem: 18.805.705,— zł.
	Okrągło: c/a 19.000.000,— zł.

Rok budżetowy 1935/36

Roboty publiczne Dz. VIII.	4.734.780,— zł.
Fundusz Drogowy	2.056.500,— zł.
Skorzystanie z klauzuli, upoważniającej Radę Wojew. do podwyższenia dotacji Fund. Drog.	1.000.000,— zł.
Zatrudnienie bezrobotnych § 20	150.000,— zł.
Skorzystanie z klauzuli, upoważniającej Radę Wojew. do podwyższenia kredytu na zatrudnienie bezrobotnych w § 20	450.000,— zł.
Budowa szkół powszechnych	650.000,— zł.
Inwestycje w Zakładach Wojewódzkich:	734.300,— zł.
Szpital w Cieszynie	31.890,— zł.
Zakład Psychiatryczny w Rybniku	189.830,— zł.
„ „ w Lublińcu	502.580,— zł.
„ Wychowawczy w Cieszynie	10.000,— zł.

Fundusz Pracy:		11.519.300,— zł.
Pożyczka Skarbu Śląskiego	3.671.300,— zł.	
Pożyczki samorządowe	3.603.000,— zł.	
Dotacja Skarbu Państwa	3.265.000,— zł.	
Towarzystwo Osiedli Robotniczych	980.000,— zł.	
Wykorzystano z kredytu inwestycyjnego	11.500.000,— zł.	
R a z e m:	32.794.850,— zł.	

3) Różnice w systemie ubezpieczeń socjalnych i ochrony pracy, obowiązującym na Śląsku i w reszcie Polski.

I. UBEZPIECZENIA SPOŁECZNE.

Na obszarze Województwa Śląskiego ustawodawstwo ubezpieczeniowe jest ujednolicone w cieszyńskiej części w całości, zaś w górnośląskiej części w działach:

- ubezpieczenia od wypadków i chorób zawodowych,
- oraz ubezpieczenia pracowników umysłowych.

Dlatego o ile chodzi o różnice w ustawodawstwie ubezpieczeniowym, to zachodzą one jedynie na górnośląskiej części Województwa w następujących działach ubezpieczenia:

- ubezpieczenie na wypadek choroby,
- ubezpieczenie inwalidzkie i pozostałych rodzin,

w których to działach obowiązują na górnośląskiej części Województwa Śląskiego przepisy Ordynacji Ubezpieczeniowej z dnia 19. lipca 1911 r. do tej pory wielokrotnie nowelizowane, zaś w pozostałej części Państwa, przepisy ustawy z dnia 28. marca 1933 r. o ubezpieczeniu społecznym (Dz. U. R. P. Nr. 51, poz. 396) wraz z dalszemi zmianami, wreszcie

ubezpieczenie górnicze, pensyjne i chorobowe uregulowane pruską ustawą o bractwach górniczych w brzmieniu rozporządzenia Ministra Przemysłu i Handlu z dnia 17. czerwca 1912 r., obowiązującą tylko na górnośląskiej części Województwa Śląskiego.

W tej formie ubezpieczenia górniczego, jak na górnośl. części Województwa Śląskiego, nie zna ustawodawstwo ubezpieczeniowe ogólnopaństwowe. Przewiduje natomiast w ramach ogólnego ubezpieczenia emerytalnego, według ustawy o ubezpieczeniu społecznym, specjalne korzystniejsze warunki dla kategorii pracowników górniczo-hutniczych, ponadto w Zagłębiu Dąbrowskiem istnieje Bratnia Kasa, której działalność ogranicza się do udzielania jednorazowych odpraw.

Ubezpieczenie na wypadek choroby.

Zarówno ord. ubez. jak i ustawa o ubezpieczeniu społecznym przewidują ubezpieczenie obowiązkowe i dopuszczają ubezpieczenie dobrowolne oraz kontynuację ubezpieczenia.

Organizacja:

Ubezpieczenie chorobowe na górnośląskiej części Województwa Śląskiego przeprowadzają:

- Kasy Ogólno-Miejsowe — jako typ zasadniczy (11),
- Kasy Wiejskie (2),
- Kasy Przemysłowe (24), mające charakter kas specjalnych, nadto
- Brackie Kasy Chorych (2), istniejące na podstawie ustawy o bractwach górniczych.

Kasy Ogólno-Miejsowe obejmują zasadniczo wszystkie kategorie pracowników za wyjątkiem ubezpieczonych w kasach specjalnych.

Ustawa o ubezpieczeniu społecznym powierza przeprowadzenie ubezpieczenia Ubezpieczalniom Społecznym.

Wszystkie te instytucje posiadają statuty zatwierdzone przez władze nadzorcze. Posiadają one samorząd, przez dopuszczenie w skład organów tych instytucji przedstawicieli pracowników i pracodawców. Zakres działania tych organów jest dosyć szeroki.

Zarówno w ubezpieczalniach społecznych, jak i w kasach chorych istnieją specjalne fundusze rezerwowe, mające służyć celom ubezpieczenia chorobowego. Ustawa o ubezpieczeniu społecznym powołała ponadto specjalny „Fundusz Ubezpieczenia na wypadek choroby i macierzyństwa“ będący osobą prawa publicznego, a który powstaje na skutek wzajemnej reasekuracji ubezpieczalń.

Orzecznictwo:

Orzecznictwo na górnośląskiej części Województwa Śląskiego sprawują w pierwszej instancji **Urzędy Ubezpieczeń**, w drugiej **Wyższy Urząd Ubezpieczeń**. W niektórych wypadkach przysługuje prawo rewizji do **Wojewódzkiego Urzędu Ubezpieczeń**.

Orzecznictwo według ustawy o ubezpieczeniach społecznych sprawują w sprawach o obowiązek ubezpieczenia w pierwszej instancji **Urzędy Wojewódzkie**, w drugiej **Ministerstwo Opieki Społecznej**, zaś w sprawach o świadczenia ubezpieczeniowe specjalne komisje świadczeniowe.

Nadzór:

Według przepisów Ord. Ubezp. właściwymi władzami nadzorczymi nad Kasami Chorych są Urzędy Ubezpieczeń, zaś w drodze orzecznictwa sprawują nadzór również Wyższy i Wojewódzki Urząd Ubezpieczeń.

Według ustawy o ubezpieczeniu społecznym funkcje władzy nadzorczej sprawuje Ministerstwo Opieki Społecznej. Zakres nadzoru państwowego z ustawy o ubezpieczeniach społecznych jest szerszy od zakresu przewidzianego w Ordynacji.

Obowiązek:

Zarówno według Ordynacji, jak i ustawy o ubezpieczeniu społ. obowiązkiem ubezpieczenia podlegają pracownicy fizyczni i umysłowi za wyjątkiem niektórych kategorii, wyszczególnionych w ustawach. Obowiązkiem ubezpieczenia podlegają również chałupnicy. Oba ustawodawstwa zwalniają od obowiązku ubezpieczenia osoby, których zarobek przewyższa pewne ustalone maksimum.

Należy zaznaczyć, że według ustawy o ubezp. społ. przymus ubezpieczenia pracowników rolnych w Ubezpieczalniach jest zawieszony, natomiast do świadczeń z ubezpieczenia chorobowego na rzecz pracowników rolnych zobowiązani są pracodawcy.

Składki:

W praktyce wysokość składek w Kasach Chorych na górnośląskiej części Woj. śl. wynosi od 4—5% zarobków ubezpieczonych, jednakowoż Ordynacja dopuszcza składki znacznie wyższe, nawet powyżej 10% zarobków. W razie składki wyższej ponad 5% nie może kasa udzielać świadczeń statutowych.

Ustawa o ubezpieczeniu społecznym przewiduje składkę zróżniczkowaną według kategorii pracowników, mianowicie składka dla pracowników umysłowych wynosi 4,6% zarobku, zaś dla pozostałych ubezpieczonych 5% zarobku.

Zarówno według ustawy o ubezpieczeniu społecznym jak i Ordynacji na pracodawcę przypada do zapłaty $\frac{1}{3}$ część składki, zaś na ubezpieczonego $\frac{2}{3}$.

Sposób pobierania składek jest jednakowy i opiera się na systemie kontowym.

Świadczenia:

Zakres świadczeń, udzielanych przez Kasy Chorych i Ubezpieczalnie Społeczne, obejmuje opiekę lekarską w czasie choroby i połogu oraz świadczenia gotówkowe.

Oba ustawodawstwa znają zakres świadczeń statutowych, to jest takich, które instytucje ubezpieczeniowe mogą przyznać statutowo, oraz ustawowych, t. j. takich, które instytucje muszą świadczyć obowiązkowo.

O ile chodzi o zakres świadczeń w praktyce, to jest mniej więcej jednaki. Większe

różnice występują przy świadczeniach dla członków rodzin, gdyż według Ordynacji świadczenia dla członków rodzin mają charakter świadczeń statutowych, zaś według ustawy o ubezpieczeniu społecznym należą do świadczeń ustawowych. Dalej według Ordynacji ubezpieczony ma prawo do świadczeń z dniem ubezpieczenia, zaś według ustawy o ubezp. społ., jeżeli chodzi o świadczenia gotówkowe, dopiero po upływie pewnego okresu wyczekiwania.

Ponadto ustawa o ubezp. społ. nakłada na ubezpieczonych drobne opłaty przy korzystaniu ze świadczeń, zaś Ordynacja dopiero śląską nowelą z 1934 r. wprowadziła możliwość pobierania przez Kasy Chorych opłat 20 gr. za wystawienie karty porady.

Dopłaty:

Na górnośląskiej części Województwa Skarb Śląski zwraca Kasom Chorych połowę kosztów, związanych z opieką położową dla członków rodzin ubezpieczonych.

Ubezpieczenie inwalidzkie i pozostałych po nich rodzin.

Organizacja:

Ubezpieczenie inwalidzkie na górnośląskiej części Województwa Śląskiego przeprowadza Zakład Ubezpieczenia na wypadek inwalidztwa w Chorzowie. Jest on zorganizowany jako osoba prawna o pewnym zakresie samorządu przez dopuszczenie przedstawicieli pracodawców i ubezpieczonych. System ubezpieczeniowy jest oparty na zasadzie kapitałowego pokrycia rent, oraz na zasadzie znaczkowej.

Według ustawy o ubezp. społ. ubezpieczenie emerytalne robotników (na gór. części Wojew. Śl. zwane ubezpieczeniem inwalidzkim) przeprowadza Zakład Ubezpieczeń Społecznych w Warszawie oraz Ubezpieczalnie Społeczne. W Zakładzie Ubezp. Społ. istnieje specjalny Fundusz Ubezpieczenia Emerytalnego Robotników, będący osobą prawa publicznego.

Ubezpieczenie emerytalne robotników oparte jest na zasadzie kapitałowego pokrycia przyszłych świadczeń, przewidzianych dla osób w danej chwili ubezpieczonych, oraz na systemie kontowym, t. zn. że prowadzi się ewidencję pracodawców i ubezpieczonych.

Obowiązek ubezpieczenia:

Oba ustawodawstwa obejmują obowiązkiem ubezpieczenia pracowników fizycznych, zatrudnionych za wynagrodzeniem, a ustawą o ubezpieczeniu społecznym również zatrudnionych bezpłatnie.

Składki:

Ordynacja przyjmuje za podstawę wymiaru składek i przyznawania świadczeń klasy

zarobkowe w liczbie 8. Klasa I najniższa obejmuje zarobki do 660 zł. rocznie i odpowiada jej składka tygodniowa w wysokości 40 gr., najwyższa klasa 8 obejmuje zarobki ponad 2.700 zł. rocznie i odpowiada jej składka tygodniowa w wysokości 3.90 zł. Składki obciążają w połowie pracodawców i pracobiorców. O ile chodzi o rzeczywiste obciążenie temi składkami zarobków, to według danych Związku Pracodawców Przemysłu Górniczo-Hutniczego za rok 1935 obciążenie to wynosi 6.34% wypłaconych zarobków.

Według ustawy o ubezpieczeniu społecznem składka jest zróżniczkowana na dwie kategorie:

- 1) dla robotników, zatrudnionych w górnictwie i hutnictwie, wynosi 5.8% zarobków, przyczem ubezpieczony płaci 3.6%, zaś pracodawca 2.2%,
- 2) dla pozostałych ubezpieczonych składka wynosi 5.2%, przyczem na ubezpieczonego przypada 3.3%, na pracodawcę 1.9%.

Obecnie na okres przejściowy obniżono składkami zarobków, to według danych Związków, przyczem na ubezpieczonego wypada 2.9%, zaś na pracodawcę 1.9%, zaś dla kategorii drugiej do 4.2%, przyczem na ubezpieczonego wypada 2.6%, zaś na pracodawcę 1.6%.

Ponadto ustawa o ubezp. społ. przewiduje od czwartego roku działalności Zakładu Ubezpieczeń Społecznych specjalne dopłaty na pokrycie zaległych i nieściągniętych składek. Trzeba bowiem pamiętać, że ubezpieczenie emerytalne robotników wprowadziła dopiero ustawa o ubezp. społ. od 1. stycznia 1934 r.

W obecnej chwili składki na górn. części Wojew. Śl. są wyższe.

Świadczenia:

Do zakresu świadczeń ubezpieczenia inwalidzkiego, według obu ustawodawstw, należą świadczenia rentowe (renta inwalidzka i starcza), dalej świadczenia o charakterze doraźnym (np. zapomoga pośmiertna), wreszcie świadczenia lecznicze.

Przy porównaniu świadczeń należy zaznaczyć, że Zakład Ubezp. Społ. narazie nie płaci żadnych rent, nikt bowiem nie wypełnił jeszcze okresu wyczekiwania, wynoszącego 200 tygodni składkowych.

O ile chodzi o rodzaje świadczeń, udzielanych przez Zakład Ubezpieczeń w Chorzowie i Zakład Ubezp. Społ., oraz o warunki, od których spełnienia zależy prawo do świadczeń, to są ogółem podobne, lecz należy zaznaczyć, że ustawa o ubezp. społ. posiada ponadto specjalne warunki, korzystniejsze dla kategorii pracowników, zatrudnionych w górnictwie i hutnictwie. Warunki te polegają przeważnie na skróceniu okresu wyczekiwania.

Wybitne różnice zachodzą przy ustalaniu wysokości świadczeń rentowych, zarówno co

do sposobu ustalania świadczeń jak i ich wysokości.

Zestawiając wysokość świadczeń rentowych, udzielanych przez Zakład Inwalidzki z temi, które Zakład Ubezp. Społ. będzie udzielał w przyszłości, uwidatnia się takie różnice: przy rentach o małej ilości składek renty udzielane na podstawie przepisów Ordynacji są wyższe, aniżeli według ustawy o ubezp. społ. — renty o średniej ilości składek są mniejwięcej równe — natomiast renty według przepisów Ordynacji przy dużej ilości składek będą znacznie niższe aniżeli przewidziane ustawą o ubezp. społ.

Dopłaty:

Dopłaty Skarbu Państwa wynoszą na górn. części Woj. Śl. przy rencie inwalidzkiej i wdowiej 100,— zł. rocznie, zaś przy sierocych 50,— zł., natomiast według ustawy o ubezp. społ. wynoszą przy rencie inwalidzkiej i wdowiej 24,— zł., zaś przy sieroczej 12,— zł. rocznie.

Skróty:

Zarówno Ordynacja jak i ustawa o ubezp. społ. przewidują skróty rent w razie zbiegu ze świadczeniami z innego ubezpieczenia — ponadto Ordynacja w razie zbiegu z dochodami z pracy.

Orzecznictwo:

Według przepisów Ordynacji orzecznictwo zarówno co do obowiązku ubezpieczenia jak i świadczeń sprawuje Wyższy i Wojewódzki Urząd Ubezpieczeń.

Ustawa o ubezp. społ. przewiduje coprawda specjalne sądownictwo ubezpieczeniowe, jednak do czasu powołania takich specjalnych organów orzekających, agendy te spełniają w zakresie orzecznictwa co do obowiązku ubezpieczenia Urzędy Wojewódzkie i Ministerstwo Opieki Społecznej, będące II instancją, zaś o świadczenia Sądy Rozjemcze.

Nadzór:

Nadzór nad Zakładem Ubezpieczenia na wypadek inwalidztwa w Chorzowie sprawuje Wojewódzki Urząd Ubezpieczeń, zaś nad Zakładem Ubezpieczeń Społecznych Ministerstwo Opieki Społecznej.

Instytucje specjalne:

W końcu należy zaznaczyć, że obok Zakładu na wypadek inwalidztwa w Chorzowie, na podstawie przepisów Ordynacji, spełnia funkcje ubezpieczeniowe Kasa Emerytalna dla robotników kolei państwowych b. dzielnicy pruskiej. Ma ona charakter instytucji zastępczej „Sonderanstalt“.

Ubezpieczenie górnicze (brackie).

Na górnosląskiej części Woj. Śl. ubezpieczenie górnicze przeprowadzają dwie instytu-

cje: Spółka Bracka w Tarn. Górach i Pszczyńskie Bractwo Górnicze. Obie instytucje działają na podstawie statutu i oprócz ubezpieczenia pensyjnego prowadzą ubezpieczenie na wypadek choroby. Ponieważ świadczenia chorobowe nie mogą być niższe od udzielanych przez Kasy Ogólno-Miejscowe, dlatego nie będziemy się tym działem zajmować.

Nadto ponieważ między Spółką Bracką a Pszczyńskim Bractwem Górniczym nie zachodzą znaczniejsze różnice, jak również z uwagi, że Pszczyńskie Bractwo Górnicze jest stosunkowo małą instytucją w porównaniu ze Spółką Bracką, będziemy mówić tylko o tej ostatniej.

Ubezpieczenie pensyjne brackie jest ubezpieczeniem dodatkowym na wypadek niezdolności zawodowej, niezależnie od obowiązkowego ubezpieczenia inwalidzkiego na podstawie przepisów Ordynacji.

O b o w i ą z e k:

Obowiązkiem ubezpieczenia są objęci wszyscy robotnicy obojga płci, zatrudnieni w zakładach brackich.

S k ł a d k i:

Składki opłacają w połowie pracodawca i ubezpieczony według 6 grup zarobkowych, z których najniższa obejmuje zarobek miesięczny do 75.— zł. ze składką 3.60 zł., zaś najwyższy zarobek miesięczny ponad 225.— zł. ze składką 15.— zł. miesięcznie.

O ile chodzi o rzeczywiste obciążenie zarobków składkami, to według danych Spółki Brackiej wynosiło 13.04% zarobków w roku 1934, zaś obecnie według danych Związku Pracodawców Przemysłu Górn.-Hutn. ma wynosić około 16%.

Ś w i a d c z e n i a:

Świadczenia, udzielane przez Spółkę Bracką, są podobne do świadczeń, udzielanych przez Zakład Ubezpieczenia na wypadek inwalidztwa w Chorzowie. Świadczenia te są wcale wysokie.

Przeciętna pensja w roku 1934 wynosiła dla inwalidy 43.03 zł., dla wdowy 19.78 zł., dla sieroty zupełnej 14.50 zł., niepełnej 11.— zł., przyczem wysokość rent sierocych jest stała.

O r g a n i z a c j a:

Spółka Bracka prowadzi swą działalność na podstawie statutu, przyczem do władz Spółki są dopuszczeni przedstawiciele ubezpieczonych i pracodawców.

Nadzór sprawuje Ministerstwo Opieki Społecznej.

O r z e c z n i c t w o:

Orzecznictwo sprawują specjalne organa. Od decyzji Zarządu przysługuje prawo odwołania do Komisji Świadczeniowej. Dalej istnieje Bracki Sąd Rozjemczy w Katowicach,

jako instancja ostateczna Wyższy Bracki Sąd Rozjemczy w Warszawie.

Ubezpieczenie brackie w Zagłębiu Dąbrowskiem.

Poza górn. częścią Wojew. Śl. nie zna ustawodawstwo ubezp. ubezpieczenia górniczego w formie pensyjnego.

Natomiast ustawa o ubezpieczeniu społecznym, uwzględniając niekorzystne warunki pracy górniczo-hutniczej, przewiduje pewne korzystniejsze formy ubezpieczenia tej kategorii pracowników w ramach ogólnego obowiązku ubezpieczenia. Pracownicy górniczo-hutniczy płacą składkę wyższą o 0.6% aniżeli kategorie pracowników, jednak warunki uzyskania przez nich świadczeń są znacznie lepsze.

Ostatnio w Zagłębiu Dąbrowskiem Ministerstwo Opieki Społecznej rozporządzeniem z dnia 27. sierpnia 1935 r. o ubezpieczeniu brackim w powiecie będzińskim, dokonało reorganizacji dawniejszych stosunków. Zostały połączone wszystkie dawniejsze kasy górnicze w Kasę Bratnią Zagłębia Dąbrowskiego, oraz uregulowano jednolicie sposób składkowania i świadczeń.

O b o w i ą z e k:

Obowiązkowi ubezpieczenia podlegają pracownicy, zatrudnieni w zakładach pracy, szczegółowo w rozporządzeniu wymienionych, niezależnie od obowiązku ubezpieczenia emerytalnego robotników według przepisów ustawy o ubezpieczeniu społecznym.

S k ł a d k i:

Składki są stałe i wynoszą dla mężczyzn 3.30 zł. miesięcznie, dla kobiet 1.60 zł. miesięcznie, i spoczywają wyłącznie na pracownikach. Ponadto posiadacze zakładów pracy mają wpłacić pewne kwoty do bratniej kasy.

Ś w i a d c z e n i a:

Świadczenia są udzielane w formie jednorazowych odpraw, których wysokość wynosi od 100—950 zł. zależnie od czasu przebytego ubezpieczenia. Nadzór sprawuje Ministerstwo Opieki Społecznej.

II. OCHRONA PRACY.

Na G. Śląsku obowiązują następujące ustawy względnie rozporządzenia, dotyczące ochrony pracy, a mianowicie:

1. Rozporządzenie Ministra Pracy i Opieki Społ. z dnia 15 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 65/643) o przyjmowaniu i wydalaniu robotników w okresie demobilizacji gospodarczej. Rozporządzenie to znowelizowało ustawę niemiecką z dnia 12 lutego 1920 r. (Dz. Ust. Rzeszy str. 218) i obowiązuje tylko na terenie górnośląskiej części Województwa Śląskiego. Rozporządzenie to było w latach późniejszych 1926—1930 i 1934 r. nowelizowane.

2. Rozporządzenie Ministra Opieki Społecznej z dnia 14 lipca 1924 r. (Dz. U. R. P. Nr. 65/642) o zwijaniu i uruchamianiu przedsiębiorstw w okresie demobilizacji gospodarczej. Rozporządzenie to również znowelizowało ustawę niemiecką z dnia 8 listopada 1920 r. (Dz. Ust. Rz. Niem. str. 1901) i obowiązuje tylko na terenie górnośl. części Województwa Śląskiego.

3. Ustawa o Radach Zakładowych z dnia 4 lutego 1920 r., zawierająca ordynację wy-

borczą do rad zakładowych, następnie rozporządzenie o utworzenie Komisji Arbitrażowo-Pojednawczych wraz z komisjami taryfowymi. Ta ustawa i rozporządzenia obowiązują wyłączenie na górnośląskiej części Wojew. Śląskiego w brzmieniu oryginalnem (niemieckim). Z ogólnopolskich ustaw w tej dziedzinie obowiązuje tylko: a) ustawa o urlopach, oraz b) rozporządzenie o inspekcji pracy i o ochronie rynku pracy.

4) Czy i w jakiej mierze ustawodawstwo dekretowe, dot. oddłużenia i obniżenia cen, wywołało już swój wpływ na życie gospodarcze na Śląsku.

Część I. Oddłużenie.

By odpowiedzieć na pytanie powyższe, należy zdać sobie sprawę z wyniku działalności urzędów i instytucji, powołanych do przeprowadzenia względnie zastosowania ulg przewidzianych w dekretach oddłużeniowych.

I tak:

- 1) przez Urzędy Rozjemcze zostają uregulowane długi rolnicze prywatne.

W ciągu roku 1935 wniesiono na terenie Województwa Śląskiego do Urzędów Rozjemczych 2.185 spraw o wartości przedmiotu postępowania na 4.229.990 zł. Załatwiono w tym czasie 1.514 spraw o wartości przedmiotu postępowania 2.746.510 zł.

- 2) przez Bank Akceptacyjny następuje uregulowanie długów rolniczych, zaciągniętych w instytucjach kredytu zorganizowanego, przez przeprowadzanie układów konwersyjnych.

Opracowanie statystyczne czynności Banku Akceptacyjnego jest obecnie w toku i nie można przedstawić tej działalności cyfrowo.

- 3) przez Fundusz Obrotowy Reformy Rolnej administrowany przez Urząd Wojewódzki Śląski (Wydział Rolnictwa i Reform Rolnych) następuje obniżenie zadłużenia z tytułu reszty ceny kupna za grunty nabyte z parcelacji rządowej.

W wyniku akcji oddłużeniowej zmniejszono cenę kupna 2.922 osadnikom o 2.505.208 zł., a 50 nabywcom, korzystającym z pomocy kredytu budowlanego o 158.876 zł., łącznie 2.972 nabywcom zmniejszoną została cena kupna i kredyty budowlane o 2.664.084 zł. Ta akcja oddłużeniowa odnosiła się tylko do osadników, na rzecz których grunty zostały przewłaszczone po dzień 24. X. 1934 r. Jako konsekwencję i niejako uzupełnienie wydanych dekretów oddłużeniowych należy uważać nową instrukcję Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 27. III. 1935 r. o ustaleniu ceny sprzedażnej gruntów z parcelacji rządowej — dostosowaną do obecnej zdolności płatniczej nabywców

działek. Instrukcja ta stosowana jest obecnie przy przeszacowywaniu nieprzewłaszczonych jeszcze gruntów z parcelacji rządowej dokonanej w latach poprzednich. Akcja przeszacowywania jest obecnie w toku i jej wyników nie można przedstawić cyfrowo.

- 4) W wyniku akcji oddłużeniowej, spowodowanej dekretami oddłużeniowymi, zostało przeprowadzonym obniżenie zadłużenia osadników z tytułu ceny za nabycie gruntów — również przez S. O. Ślązak.

Łączna suma obniżki z tego tytułu wynosić będzie 2.700.000 zł., a efektywnie dotychczas zmniejszono dług 1.367 nabywcom o kwotę 1.751.000 zł.

Jakkolwiek okres czasu, jaki upłynął od wydania dekretów oddłużeniowych, jest za krótki, by szczegółowo dać odpowiedź na pytanie na wstępie wymienione, to już dzisiaj należy podnieść, że musiało wywrzeć na życie gospodarcze na Śląsku dodatni wpływ:

- 1) uregulowanie 1.514 spraw długów rolniczych prywatnych o wartości przedmiotu postępowania 2.746.510 zł.,
- 2) obniżenie 2.972 nabywcom ceny za ziemię o 2.664.084 zł. przez Fundusz Obrotowy Reformy Rolnej,
- 3) obniżenie 1.367 nabywcom ceny za ziemię o 1.751.000 zł. przez P. O. Ślązak,

przy stwierdzeniu braku danych odnośnie akcji Banku Akceptacyjnego.

Wynikiem tego dodatniego wpływu jest niewątpliwie to, że rata, płatna 1. X. 1935 r. (t. j. ostatnia, jaka była płatna), została w 90% zapłaconą przez dłużników Funduszu Obrotowego Reformy Rolnej, zaś rata płatna w dniu 1. I. 1936 r. przez dłużników S. O. Ślązak, została dotychczas zapłaconą w 76%.

Część II. Obniżenie cen.

Akcja rządowa, zakrojona na wielką skalę, dążąca do utrzymania równowagi budżetu Państwa i systematycznego wzmocnienia sytuacji wsi oraz gospodarki całego kraju dała odczuć się i na terenie Śląska.

Wynikiem tej akcji było obniżenie cen szeregu artykułów przemysłowych skartelizowanych, oraz artykułów nieskartelizowanych i artykułów pierwszej potrzeby.

Działalność Rządu w obniżce cen szła w kierunku obniżenia cen artykułów skartelizowanych oraz artykułów przemysłu nieskartelizowanego.

Ostatnio przeprowadzona obniżka przedstawia się następująco: dla przemysłu węglowego i koksu:

Ceny koksu obniżono następująco:

dla kęsów	16%
kostki I	20%
kostki II, orzecha I i II	25%
groszku	28%
koksików (miału)	35%
przeciętnie	25%

Obniżka taryf kolejowych dla koksu, wprowadzona dnia 7. XII. 1935 r., wynosi około 17%.

Ceny węgla obniżono przeciętnie o 8,74% (Dz. U. R. P. Nr. 88 z dnia 4. XII. 1935 r.)

Przemysł żelazny.

Obniżka cen tego przemysłu przedstawia się następująco:

dla żelaza	10%
„ rur	10%
„ blachy białej	13%
„ odlewów stalow.	20%
„ śrub i nitów	20%
przeciętnie	14,6%

Zarządzeniem Ministerstwa Komunikacji (Dz. Tar. Kol. Nr. 48 z 1935 r.) obniżono na wyroby i surowce dla przemysłu hutniczo-metalewskiego taryfy kolejowe następująco:

- 1) rudy żelazne krajowe wysoko- i niskoprocentowe w granicach 10—30%
- 2) **żelazo handlowe:**
  - a) taśmowe,
  - b) okienne,
  - c) kwadratowe, walcówka,
  - d) okrągłe, prętowe, profilowe
  - e) lemieszowe,
  - f) płyty żelazne i stalowe 12,5%
- 3) **rury:**
  - a) stalowe, walcowane-ciągnione i t. p. 12,5%
  - b) lane 30 %
- 4) **odlewy budowlane:**
radjatory, ruszty, drzwiczki do pieców i t. p. 30 %
- 5) **złom żelazny:**
jako surowiec do hut 12,5%
- 6) **złom do odlewni** ok. 20 %
- 7) **złom przeznaczony** dla zakładów mechanicznych do przekucia do 62 %
- 8) **blacha cynkowa** 30 %

Przemysł cynkowy.

Ostatnia obniżka cen objęła również i przemysł cynkowy.

W grudniu ub. r. została obniżona cena kwasu siarkowego o 15%.

W związku z obniżką cen przemysłu cynkowego obniżona została taryfa kolejowa (Dz. Tar. Kol. Nr. 48 z 1935 r.) od dnia 20. XII. 1935 r. na rudy cynkowe, cynkowo-ołowiane, wzbogacone rudy cynkowe oraz tlenek cynku o 20%.

Przemysł papierniczy.

Cena tektury surowej zniżoną została o około 7%, tak, że cena jej obecnie wynosi od zł. 0,39 do 0,40 za 1 kg.

Ceny tektury falistej i wyrobów z tej tektury obniżono następująco:

- a) dla tektury zniżka wynosi 15%,
- b) dla wyrobów 10%.

Niezależnie od powyższych obniżone zostały ceny następujących artykułów przemysłu skartelizowanego:

- 1) przewodników elektrycznych o ok. 8%
- 2) lamp radjowych 12%
- 3) kleju kostnego 10%
- 4) boraksu 15%
- 5) kwasu bornego 25%
- 6) kwasu azotowego 8%
- 7) sody amonjakalnej 8%
- 8) sody kaustycznej 8%
- 9) karbidu 8%
- 10) salmiaku 10%
- 11) eteru siarkowego 15%
- 12) **tłenu:**
  - a) dla odbiorców kat. 1—3 15%
  - b) dla odbiorców kat. 4-tej, t. j. większych fabryk przem. 6%
- 13) wanień żeliwnych emaljowan. 10%
- 14) wyrobów żeliwnych porcelanowo emal. 15%
- 15) **fajansowych wyrobów sanitarnych:**
  - a) umywalki i t. p. 10%
  - b) galanterja 20%
  - c) dla P. K. P. 15%
- 16) **wyroby kamionkowe:**
rury, fasony kanalizacyjne itp. 10%
- 17) naczyń kuchennych kamionkowych 20%
- 18) szkła 25%
- 19) **wyroby jutowe:**
worki, tkaniny, przędza 7%
(cena 100 szt. worków na cukier po zniżonej cenie wynosi zł. 104)
- 20) **kabli ziemnych:**
  - a) słaboprądowych (daleko-siężnych) 7%
  - b) silnoprądowych 18%
- 21) części kute dla P. K. P. 10%

Przemysł spożywczy.

Rozporządzeniem Ministerstwa Skarbu z dnia 4. XII. 1935 r. (Dz. U. R. P. Nr. 88 z dnia 4. XII. 1935 r.) ustalona została cena cukru na rynku wewnętrznym na kwotę zł. 57,50 za 100 kg.

W detalu cena cukru na terenie Województwa Śląskiego zgodnie z Rozporządzeniem Ministerstwa Spr. Wewn. waha się w granicach od zł. 1,— do 1,05 za 1 kg.

Na skutek akcji Rządu obniżono też cenę nafty, która przy sprzedaży detalicznej zmniejszła się o złotych 0,04 na 1 litrze.

W związku ze zmianą taryf kolejowych (załącznik do Dz. Tar. Kol. Nr. 1 z 1926 r.) nastąpiła wydatna obniżka przewoźnego dla

zwierząt domowych żywych oraz drobiu i ptactwa domowego, która wynosi ok. 30%.

Równocześnie obowiązują nowe taryfy kolejowe za przewoźne: drzewa opałowego, okrągłego, obrobionego i kopalnianego oraz zboża, przetworów zbożowych, ziemniaków, buraków cukrowych, warzyw, owoców i grzybów, pasz treściwych, dalej surowców włókienniczych krajowych, soli, surowców ceramicznych i materiałów budowlanych.

Powyżej podane zniżki za przewoźne kolejowe wahają się w granicach od 10 do 50%.

Dzięki obniżeniu taryf kolejowych nastąpiła obniżka cen artykułów pierwszej potrzeby, mimo tego, iż surowce tych artykułów nie uległy obniżce, a nawet częściowo niektóre z nich okazały tendencję wyżkową.

5) Rozwiązane kartele na Śląsku.

- 1) Biuro Sprzedaży Mostów i konstrukcji stalowych.
- 2) Biuro Sprzedaży Wytwórni Blachy Ocynkowanej.
- 3) Wydział Akwizycji Wideł.
- 4) Wydział Akwizycji Łopat.
- 5) Zrzeszenie Hurtowników Rur.
- 6) Związek Hurtowników Żelaza.
- 7) Kartel Sprzedaży Płyt kuchennych.
- 8) Kartel Zbytu WYROBÓW Ołowianych.
- 9) Kartel Węgla Amonu.
- 10) Kartel Amoniaku Skroplonego.
- 11) Kartel Wody Amoniakalnej.
- 12) Kartel Kwasu Solnego.

- 13) Kartel Soli Glauberskiej.
- 14) Porozumienie w sprawie sprzedaży siarczanu miedzi.
- 15) Kartel Sprzedaży Litoponu.
- 16) Kartel Sprzedaży Acetyleny.
- 17) Kartel Sprzedaży Farb Chemicznych.
- 18) Kartel Tyskiej Konwencji Piwnej.
- 19) Zjednoczenie Fabryki Kwasu Węglowego.
- 20) Kartel w sprawie produkcji i zbytu oleju rycynowego.
- 21) Kartel w sprawie produkcji i zbytu wyrobów papierowych.

